BABYLON

Číslo 4 ROČNÍK XXI • STUDENTSKÝ LIST PRO SENIORY • 15.- Kč na akademické půdě zdarma • 17. prosinec 2012

Lidmi, jen s vámi zůstanem
vy, nejkrásnější tvoři

Vítek Kremlička

Homér je pes

Vážení čtenáři,

k Vánocům jsme pro vás přichystali vánoční rozhovor s Danou Němcovou, která je plná pohody, i když zrovna nejsou Vánoce, a na dobu před listopadem, kdy ji, matku sedmi dětí, tahal režim po soudech a nejrůzněji celou rodinu šikanoval, vzpomíná jako na exklusivní dobu jistoty hodnoty lidské svobody. Jestli bude někdo zase skuhrat, dostane fakt pěstí!

Na straně tři Pepa Mlejnek v souvislosti s tragikomickou prezidentskou volbou připomíná Ferdinanda Dobrotivého, což byla bezpochyby nejslušnější hlava státu, kterou jsme kdy měli. Jak dlouho tady ještě budou strašit republikáni?

Pod ním nám chce David Bartoň skrz jezuitu Melloa nakukat, že rozdělení lidí na dobré a zlé je výhradně božské a člověku nepatřičné, přičemž Mello doporučuje nesoudit a pozorně sledovat sebe a okolí, až tomu porozumíme. To je sice hezké, ale zapomněl dodat, že to platí jen z pozice mystika, jinak bychom rychle přišli třeba na to, že spartakiáda, to je estráda a je nás tady jako kobylek.

To Jan Ross na to jde poněkud z jiné strany. Proti spartakiádě, hodnotám úspěšného lidství, staví humánní, které je nepřirozené, je protikladem tyranie normality. Viz strana čtyři.

Na straně šest jsme připravili rozhovor s Milošem Doležalem, který napsal knihu o komunisty umučeném páteru Josefu Toufarovi. Ta se v letošní anketě LN stala knihou roku, což jsme ovšem netušili. Tomu se říká literární čuch!

Toufar byl podle Miloše přívětivý společník, vlídný pedagog, který nedělal mezi lidmi rozdíly, se všemi jednal srdečně a otevřeně, neřešil, jakého je kdo vyznání, ale především, zda bližní potřebuje pomoci či poradit. Proto ho komunisté umučili a dodnes ve volbách v Čihošti vyhrávají. Prasečí podnárod.

V příloze pak jsme pro vás přichystali rozhovor se dvěma bukolickými básníky Vítkem Kremličkou a Františkem Francesem, alias básníkem Ticho, kteří spolu kdysi pásli kozy, než jim je přejel vlak. Kremlička přespává na mlejně se starým Homérem, který si tam taky vyhřívá své zimniční kosti. Předtím pobýval v holobytě ve Strakonicích, kde se na takový úrovni přežití udržoval krabicovým vínem při plamínku svíčky, protože ve tmě člověk zmrzne a navíc to je depka. Vítku, tak ve středu v Osvračíně! Druhý z pastýřů básník Ticho pak skončil v maringotce u Berouska, kde spal s Cikánem Pepou, se kterým ale psát básně nešlo, protože ho to rozčilovalo. Být básník totiž vůbec není selanka a když je, tak není poesie.

Vánoční číslo, které vyšlo s podporou galerie Ztichlá klika, doprovázejí reprodukce fantastických iluminací z rukopisů kolem konce prvního a počátku druhého tisíciletí, kdy to posléze vyvrcholilo a začalo to jít pomalu ale jistě doprdele. Gloria in excelsis Deo! Každopádně na onom světě.

Státní fond kultury
České republiky

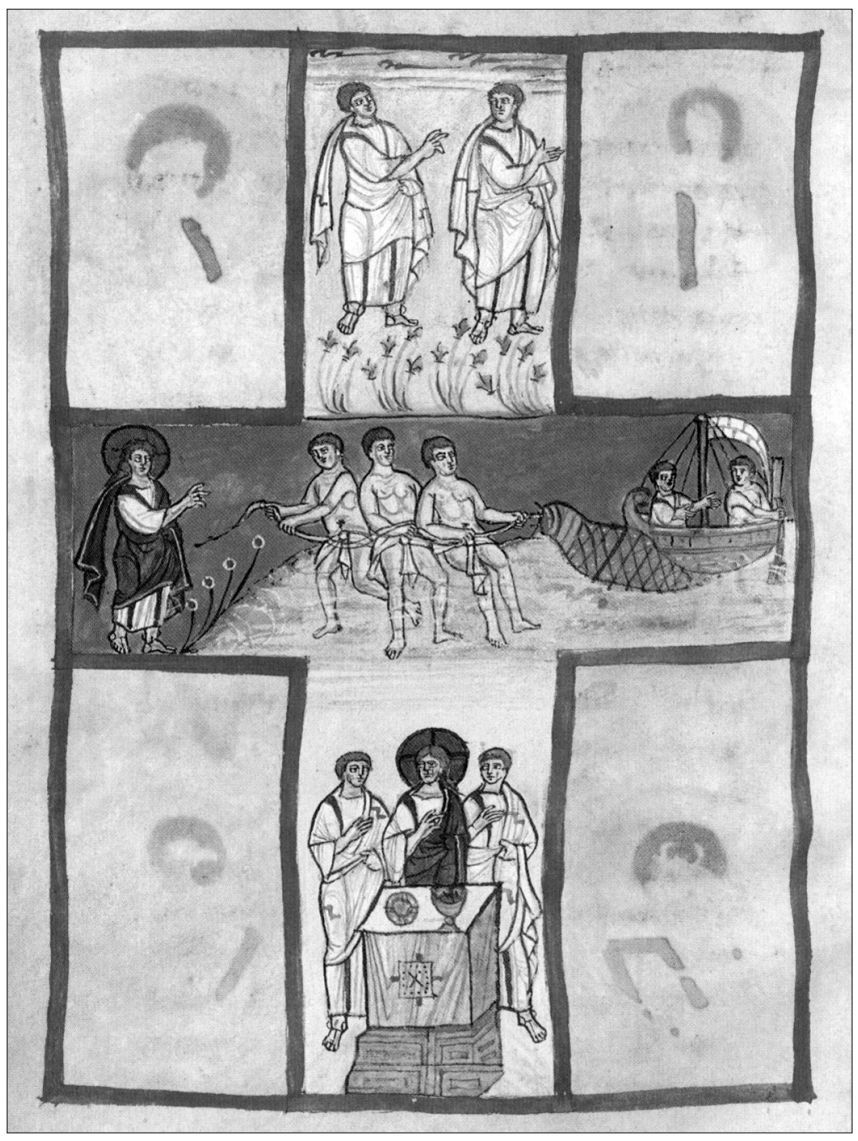

Purpurevangelier, Augsburg (?), 1. polovina 9. století

Aby se z těch peněz nezesrali

Ministerstvo práce a sociálních věcí vypracovalo návrh, že se zvýší stravné zaměstnanců při pracovních cestách z 64 Kč na 66 Kč a zároveň klesne minimální náhrada za použití vlastního auta zaměstnancem z tří korun sedmdesáti na tři šedesát. Tak jednoduché to ovšem není, protože úprava rozlišuje mezi cestami trvajícími 5 až 12 hodin, cestami dlouhými 12 až 18 hodin a cestami ještě delšími. Když pojede někdo vlastním autem na tři dny služebně z Prahy do Brna, dostane na jídlo celkem místo 453 Kč rovných 471 Kč. Za použití auta ale dostane o 40 Kč méně než vloni, takže bude mít na ty tři dny v Brně o 22 Kč méně. Vyhláška se týká opět především úředníků, soukromé firmy většinou na podobné blbiny nemají čas a řeší to dohodou. Zato musí návrh vyhlášky projít připomínkovým řízením, předpokládám, že na všech úrovních státní správy i samosprávy, protože k tomuhle se musí vyjádřit každý, kdo jezdí na služební cesty. Své stanovisko k důležité otázce náhrad a stravného musí zaslat úředníci zdravotničtí a hygieničtí, průmysloví, kulturní, zemědělští, vzdělávací, genderoví, policejní, ekologičtí, dopravní, evropští, regionální, odboroví i oborový atd.

Asi nejlepší by bylo spočítat, kolik času připomínkováním podobných věcí úředníci stráví a na kolik taková blbina český stát přijde. Jenže, kdo to spočítá, zase úředník, nejlépe na služební cestě.

Jinak na to šli soudci – uražení, že nedostávají pořádně přidáno, poslali do Poslanecké sněmovny udání, kde vyčíslili (netuším, kde ty údaje vzali) platy 370-ti vysokých státních úředníků. Na seznamu oznámili, že jeden z náměstků bývalého ministra kultury Bessera (a pak že nebyl Besser špatný manažer a lempl) pobíral skoro 350 tisíc měsíčně. Různí další náměstci a ředitelé odborů a pododborů pak měli s odměnami statisícové částky.

Prezident soudcovské unie Tomáš Lichovník píše, že „udělování odměn v částkách dosahujících miliónů Kč ročně potlačuje jakékoli rozumné relace mezi platy ústavních činitelů včetně soudců. Existuje tedy vrstva úředníků, jejichž příjmy jsou nadřazeny platu prezidenta, členů vlády, představitelů zákonodárných sborů, členů Ústavního soudu, členů nejvyšších soudů apod.," dodává rozhořčeně soudce.

„Žalovníček žaluje, po nose si maluje," říká se dětem v předškolním věku. Soudce, tedy předpokládaná morální autorita, by ale neměl řešit vlastní neúspěch v boji o vyšší plat udáním na jiné.

Ve věci vysokých platů úředníků má ale jasno víc než Lichovník mladá bloggerka Šárka Pokludová, která píše: Je to hnus!!! Ale jestli si myslíte, že by si komunističtí pohlaváři brali míň, kdyby se vrátili – tak jste neuvěřitelně naivní (až blbí - bez urážky). Komunisti nejsou jiní!!! Jen z vás dělaj ještě větší voly, protože jsou schopni si poslušnost vynutit nejen kecama ale i násilím!!! (sic!)

A oni se vrátili. Částečně i díky podobným udáním, jaké napsal soudce Lichovník. Není pochyb o tom, že korupce rozežírá českou společnost morálně a hypertrofovaný a někdy přeplácený státní ale i samosprávný úřednický aparát poškozuje ekonomiku, ale to, že se dostali k moci lidé jako ústecký hejtman Oldřich Bubeníček nebo karlovarský náměstek Václav Sloup či jihočeská radní Vítězslava Baborová, je opravdu děs a hrůza. To mi žádný politolog nevymluví.

Stanislav Škoda

Blbec démos králem

Všichni dnes nadávají na vládu a při tom se zapomíná nadávat na lid, ačkoli úroveň obecného kretenismu dosahuje enormních hodnot. Můžeme to dobře vidět na volbě prezidenta. Z lidu neomylně vzešla ta největší hovada, včetně naleštěné jitrnice, zatímco jediní normální kandidáti jsou kandidáti straničtí.

Výši obecné blbosti můžeme měřit i na míře popularity jednotlivých politiků. Svého času byl nejpopulárnější například Stanislav Gross, strojvedoucí, blbý jak štoudev, kterého místo do lokomotivy, pro jistotu instalovali – aby zřejmě nezpůsobil nějaké dopravní neštěstí – do funkce českého premiéra, který, o co byl blbější, o to byl vychcanější, takže to na konec s tou svou kuchařkou dotáhli k hezkým pár milionům, což by mohla být i taková postsocialistická pohádka.

Nebo Vladimír Dlouhý, ohavný slizoun, který se usilovně, za každé situace, za komunismu, stejně jako za demokracie, snaží smrdět tou správnou kolínskou, a kdyby byl u lidožroutů, tak by dělal, že není jedlý člověk, ale nepoživatelná ropucha, což by nemusel ani předstírat. Oblíbenec davu Čechů musí být totiž zákonitě obojživelník, který davu dopředu posvětí jakoukoli podlost, zákeřnost a sviňárnu, aniž by se ho pokusil otravovat postojem, který by byl jen trochu mravně náročnější, protože to by šly preference okamžitě dolů.

Viz Václav Klaus, nedovzdělané tenisové hovado, které má o české kultuře nebo historii povědomí skrz řeči z komunistických školních škamen, a přitom si dovoluje poměřovat češství druhých tím, že udělali gramatickou chybu v textu, protože jim nebylo dopřáno chodit do komunistických škol dostatečně dlouho na to, aby zblbli jako ostatní. Pochopitelně budu volit Schwarzenberga, protože to je jeden z mála Čechů, který v této zemi, okupované blby, přežil – taky proto, že byl léta v emigraci, protože tohle je skutečně o duševní zdraví.

Vsaďte se, že v prvním kole prezidentských voleb vyhraje ten samolib, cynické čuně, kterému je všechno šumafuk, vepřová hlava na korunové známce, šéf Farmy zvířat. Miloš Zeman je opravdu důstojný reprezentant stáda vepřů, letského vepřína, kterého se vepři nehodlají vzdát.

Ve svobodných volbách lid podle pachu neomylně zvolí prase podobně, jako v roce padesát žádal popravu Milady Horákové, aby ho nic nevyrušovalo a mohl u žlabu v klidu žrát, zvolil si v roce 1933 Hitlera, po válce dal hlas komunistům a dneska už ho komunistická pracka svrbí zase, protože imbecil se může spálit o kamna třeba desetkrát, a stejně se spálí znovu.

A víte proč? Za všechno mrzáctví lidu totiž může kapitalista, zatímco Jenda Jelito je z obliga – je tak blbý, že když krade sám, tak si to ani neuvědomuje.

Prý že dnes všude v politice vládne korupce, ale že to je hlavně lid, který podvádí, kde může, o tom se jaksi nemluví – jakmile jde o to, získat sebemenší výhodu, pro sebe či vlastní rodinu, i kdyby by šlo třeba jen o igelitový pytlík, všechna etika jde rázem stranou: lid obchází závazky, psaná i nepsaná pravidla, nedodržuje to, za co se zaručil a činí to ne snad s vědomím nějakého studu, ale s tím, že má na to – na rozdíl od podnikatelů, politiků etc., kteří si už nahrabali, a tudíž jejich povinností je pravidla dodržovat – nárok, jakési svaté lidové právo! Odškodnění za to, že se musí chovat jako prase. To každý chápe.

Svoboda, a s ní spojená odpovědnost, zajímá v různých dobách maximálně deset procent lidí, a to ještě často jen ty, kteří jsou na ni hmotně zainteresováni – když totiž vládne cenzura, ztratí nezávislí intelektuálové jaksi práci, zatímco ostatním stačí žrát, spát a mrdat, jak kdysi zpíval a znovu zpívá exředitel Národní galerie. Prase jako prase. Nic proti Knížákovi.

Lid za ta dvě století, co dostal právo mluvit do řízení společnosti, nejenže usmýkal statisíce a miliony nevinných, ale přivedl k moci dva nejstrašlivější režimy, které evropskou kulturu, její tři tisíce let trvající vývoj od orientálních, židovských a antických kořenů, dostaly na samý pokraj zničení.

Jan Palach se neupálil kvůli nějakým blbým ruským tankům, ale kvůli tomu, že po krátkém nadechnutí a rozletu konce 60. let zde začínala zase hrát prim existence v té nejnižší možné rovině.

Lid je Achillova pata demokracie – svobody, cti, hrdosti, citu, rozumu, vkusu, soucitu, tolerance, a to, že všechna moc vychází z lidu, jak stojí v Ústavě, je dost horor.

Milí čtenáři Babylonu, přejeme vám mír v duši, pohodou a hlavně láskou k bližnímu naplněné vánoční svátky. Amen.

Člověče, nezlob se v protisměru

Rozhovor Babylonu s Danou Němcovou

Překvapilo mě, že jsi maturovala na gymplu v Chomutově, kde jsme byli na besedě. Můžeš přiblížit tuhle historii?

Absolvovala jsem tam gymnásium od roku čtyřicet pět a v padesátém druhém roce jsem tam maturovala, to znamená sedm tříd původně klasického gymnásia, s latinou od tercie a díky různým reformám končícího maturitou z matematiky. Takže to bylo docela dobré asi jako špatný žert.

Jak na tebe Chomutov roku 1945 působil? Jak to tam vypadalo?

My jsme se vlastně vrátili do Chomutova, odkud jsme odešli při záboru Sudet. Narodila jsem se ale v Mostě, ještě do bytu rodičů mého otce.

Jak se otec jmenoval?

Walter.

Byl to Němec?

Ne, Čech, ale kdo ví, co tam bylo v dávnověku – hlásili se ale k Čechům. Dědeček psal ještě příjmení německy, můj otec postupně přešel na Valter a pak už jen Valtr. Dědeček byl horník, nijak angažovaný a přežili to v Sudetech za války jako Češi. Babička vlastně umřela až na tyfus, který dostala od Rusů, když je přišli osvobodit. Vrátili jsme se tam z Náchodska, kde můj otec působil jako školský tajemník.

Za války?

Ano. Já si zamilovala Nové Město nad Metují, kde jsme bydleli. Nicméně, v čtyřicátém pátém chtělo Ministerstvo školství po otci, aby se vrátil na sever a obnovil v té oblasti české školství. Takže otec tam hned naklusal, ještě před koncem předešlého školního roku. Přes prázdniny dával dohromady nějaké ty školy. A my s maminkou jsme tam přišly, až když jsem já měla nastoupit školní docházku. Takže matka musela sehnat i byt, jelikož otec na to neměl čas. V době, kdy tam přičinliví noví příchozí zabírali všechny možné vily. Takže rodiče se šestkrát stěhovali z různých pronájmů, dokud si nekoupili malý, panelákový, družstevní byt, na stáří – o zabavený majetek neměli nikdy zájem.

Já to tam ale stejně neměla ráda. Působilo to tam na mně strašně depresivně, celý ten kraj. Ve srovnání s Novým Městem nad Metují, které je takové blízké přírodě, čisté, s krásnou architekturou, bylo tady najednou šedivo od všech možných exhalací. Ale hlavně ty lidské záležitosti. Jak se tam chovaly revoluční gardy a jiní snaživci, kteří se chopili příležitosti, kterou s sebou každý převrat nese. A potom, ještě jsem viděla ty poslední Němce, kteří čekali na odsun. S tím, že z jejich oken viselo označení, nějaký bílý hadr. A kdokoli je mohl inzultovat a otravovat. Takže myslím, že i rodiče byli nesmírně zklamaní tím, že se tam nevrátili ti lidé, se kterými byli zvyklí žít před válkou. A jejich vlastenecká iluze vzala v tomto prostředí velmi rychle za své.

Zažila jsi ještě nějaké drastické scény?

Spíše takové hrubosti, sprostoty.

Zůstali v Chomutově nějací Němci, nebo bylo město komplet vysídleno?

Já už jsem potom s žádnými nepřicházela do styku. Vím, že otec zabránil sebevraždě jednoho Němce, sociálního demokrata a opravdového odpůrce nacismu, který to tam vydržel přes válku. Ale samozřejmě, přičinliví Češi v rámci kolektivní viny ho málem dohnali k sebevraždě. Otec se v tom nějakým způsobem angažoval, aby mu sehnal jakous takous spravedlivou ochranu.

Jak vzpomínáš na to období do února čtyřicet osm? Mluvili rodiče doma o politické situaci?

Mám dojem, že právě měli úplně jiná očekávání a že viděli, že i ty volby v roce 1946 dopadly tak, jak dopadly. A hlavně otec viděl, jací lidé se tam chápou moci, a tudíž se zařekl, že s nimi ne. A když na něm potom, po čtyřicátém osmém, chtěli, aby prováděl čistky na školách, tak to odmítl. Zvlášť je zajímali kantoři, kteří byli věřící – ty soudruhy, kteří byli potom v různých akčních výborech. Otec, ač vystoupivší z církve, která v jeho mládí byla bohatá a vídeňská nebo austrokatolická, je odmítl vyhazovat, protože pro něj to byli nejlepší a nejhodnotnější kantoři.

Jak dlouho na škole vydržel?

Vzhledem k tomu, že byl dělnického původu, dědeček byl horník, nemohli ho tak úplně skřípnout, tak ho načas vykopli do Ústí nad Labem jako administrativní sílu na krajském úřadě. Potom se v rámci snižování počtu pracovních sil vrátil a jako učitel působil ještě v penzi.

Angažoval se nějak politicky?

Otec byl vždycky takový liberální slušňák a nikdy se stranicky neangažoval a neprofiloval. To máma byla provokatér. V padesátých letech, když všichni nosili šátek a rádiovku, chodila v klobouku, ačkoli to předtím nikdy nedělala. Měla také ten správný třídní původ, jak to tam v kraji prostě bylo. Máma byla oboustranný sirotek z první světové války, přišla o oba rodiče. Byla adoptovaná lidmi, z nichž ta paní byla velmi lakomá a zlá, za těmi státními sirotky šel nějaký peníz.

pokračování na straně 5

Vážení čtenáři,

máte dost tuctových provozoven, stále dokola stejně blbých barů, kde je přirážka za nudu a unylost? Navštivte pohostinné zařízení nad něž není

U Budyho!

provozuje redakce Babylonu

RUM ZA DVACET
CHLEBA SE ŠKVARKAMA ZA DESET

Adresa - bez adresy: Libeňský ostrov, dále k doptání
www.facebook.com/ubudyho

Asistence o.s.
při Jedličkově ústavu a školách v Praze

Nabízíme možnost spolupráce při pomoci studentům a absolventům Jedličkova ústavu a škol. Jedná se o přípravu do školy, učení se cizím jazykům, doprovody na různorodé volnočasové aktivity, přípravu na přijímací i jiné zkoušky.

Více informací rád poskytne koordinátor dobrovolníků Erik Čipera erik@asistence.org, tel.: 739 006 382

Asistence o.s.
– s člověkem s tělesným a kombinovaným postižením hledáme jeho vlastní cestu, jak se zapojit v běžném životě.
www.asistence.org

ANTIKVARIÁT
Eva Kozáková

Myslíkova 10, 120 00 Praha 2
tel.: 224 917 862

otevřeno pondělí – pátek
9 – 18
nákup knih
10 – 12 14 – 16

technická, odborná a cizojazyčná literatura
skripta, slovníky, učebnice
beletrie, poesie
grafika, fotografie, pohlednice

antikvariat_kozakova@seznam.cz

Polský institut

www.polskyinstitut.cz
Malé náměstí 1, 110 00 Praha 1,
e-mail: praga.ip.sekretariat@msz.gov.pl
tel. informace 224 214 708,
sekretariát 224 212 274

Informace, čítárna novin a časopisů
pondělí – čtvrtek: 10.00 – 17.00
pátek: 10.00 – 15.00

Knihovna
tel. 224 214 709
otevírací doba:
úterý: 14.00 – 18.00
čtvrtek: 14.00 – 16.00
pátek: 11.00 – 14.00

Program prosinec 2012

Hudba

12.12. / 18.30
SALON POLSKI:
Woytek Proniewicz a Wojciech Waleczek
Sukova síň, Rudolfinum,
Alšovo nábřeží 12, Praha 1

Setkání

17.12. / 20.00
Mariusz Szczygieł
hostem pořadu „7 pádů Honzy Dědka"
Velký sál Paláce Akropolis,
Kubelíkova 1548/27, Praha 3

Výstavy

10. 10. 2012 – 6. 1. 2013
Městem posedlí: Graffiti a street art
www.mestemposedli.cz, Galerie hl. m. Prahy,
Mariánské náměstí 1, Praha 1

25.10.2012 – 11.1.2013
Eva Damborská & Ewa Poradowska-Werszler:
Souznění / Współbrzmienie
Polský institut

5. – 9. 2012
designSUPEMARKET'12
Host: Ewa Gołębiowska
ředitelka prestižního centra designu Zamek Cieszyn.
www.designsupermarket.cz
Palác Archa,
Na Poříčí 26, Praha 1

Divadlo

10. 12. / 19.30
Česká premiéra hry Tadeusze Słobodzianka
„Naše třída"
www.divadlokomedie.eu
Divadlo Komedie,
Jungmannova 1, Praha 1

Pro děti

1. 12. / 10.00 –13.00
Dobré ráno s polštinou: „Pod choinką"
Nutná rezervace tel. na č. 224 214 709 nebo
na beata.mocova@instytutpolski.org
Polský institut

KURZY POLŠTINY
letní semestr: 18. 2. – 28. 6. 2013
Podrobné informace o kurzech polštiny 2012-2013
na www.polskyinstitut.cz nebo na tel.:
224 214 709 (úterý, čtvrtek, pátek – Beata Mocová).

ANTIKVARIÁT
ZTICHLÁ KLIKA

NÁKUP MĚSÍCE

1864
Slova k povyjasnění
naší slovanské vzájemnosti,
spolu i odpověď redakci časopisu „Národ" na to, čím zúmyslně pravdy nemluvíc, svým čtenářům by neprospěla, jakož i nezvrátné důkazy o tom, že úvahy a zprávy vezdy jen s rozmyslem čítati radno.
Nynějším i budoucím rozumným Čechům k posouzení napsal a vydal:
F. J. Jezbera.
Pravda nebo zdvorna, ničíť nyní buřiam. Přísloví české.
(Připojeny: program všeslovanského časopisu „Slověnin" s obsahem prvého ročníku, a ruská abeceda tištová i psací s historickým přehledem).
(Cena 40 kr. r. č.)
V PRAZE 1864.
Nákladem spisovatelovým.

Jezbera F. J.: Slova k povyjasnění naši slovanské vzájemnosti, spolu i odpověď redakci časopisu „Národ" na to, čím zúmyslně pravdy nemluvíc, svým čtenářům by neprospěla, jakož i nezvrátné důkazy o tom, že úvahy a zprávy vezdy jen s rozmyslem čítati radno. Nynějším i budoucím rozumným Čechům k posouzení napsal a vydal ...

Praha, nákladem vlastním, 1864, 8º, 56 str. + 2 rozkládací přílohy. Český text antikvou, německá slova gotikou, ruská, bulharská a srbská slova cyrilicí, za textem dvě rozkládací přílohy, druhá litografovaná s ukázkami písmen slovanských, původní papírová obálka mírně zaprášená, při dolním okraji hřbetu natržená.

František Jan Jezbera (1829-1901), všeslovanský buditel, docent slovanských jazyků na universitě ve Varšavě. V Praze od roku 1863 vydával časopis Slověnin tištěný pouze v ruském jazyce. Prosazoval cyrilici jako universální písmo pro všechny slovanské jazyky. Pro svoje proruské snažení byl obdarován ruským carem, dostal darem skvostný prsten a byl obdařen řádem svaté Anny, srbská naučná společnost ho jmenovala svým dopisujícím členem.

V úvodu díla Jezbera doporučuje svůj časopis Slověnin a přetiskuje pochvalné dopisy: *„Z uherského Budína poslal mně jeden vzájemný a intelligentní Čech dvě předplacení, od jednoho Rusína a slovenské školy s přípisem, v němž přivětivě počíná: Novým mohutnosti ducha lidského a skvělým Vaší poctivé snahy a vytrvalosti důkazem jest ‚Slověnin', náš mladistvý apoštol idey Všeslovanstva, jejímž Vy jste mezi Čechoslovany ... a jíž přeju ctitelů nad hvězdy nebeské ...". „Já jsem Bulhar Makedonský! S drahým srdcem a s velikou radostí pročetl* jsem druhé číslo vašeho všeslovanského časopisu *‚Slověnin'. Bůh Vám budiž v pomoc na té široké dráze, ano dej Bůh, by Váš ‚Slověnin' stal se prostředkem k duchovnímu spojení všech Slovanův. Velice přeji sobě míti váš ‚Slověnin'"* (obojí str. 21).

Nám nezbývá než dodat howgh!

Betlémská 10 – 14, Praha 1 – Staré Město
Otevřeno: pondělí — pátek 10:00 — 18:00 hodin
antikvariat@ztichlaklika.cz, www.ztichlaklika.cz,
tel. 222 222 079, fax: 222 220 560

Zruší Gymnázium Evropská?

Esteticko-výchovné gymnázium Evropská má v příštím roce skončit. Aby to neznělo tak drsně, místo českého slova zánik se používá neutrální „optimalizace". S optimalizací esteticko-výchovného gymnázia v Dejvicích počítá pražský magistrát.

V úterý 18. prosince od 16.30 plánují za podpory řady svých pedagogů sbírat podpisy na petiční archy za zpěvu vánočních koled.

Škola na Evropské v současné době zahrnuje na sekundárním stupni gymnázium a střední odbornou školu pedagogickou, včetně programu pedagogického lycea. Zároveň poskytuje i terciární stupeň vzdělávání v rámci Vyšší odborné školy pedagogické a sociální. Do příštího školního roku by však podle platného rozhodnutí již neměli být na gymnázium přijímáni noví žáci.

Podle kritiků je rozhodnutí magistrátu nedomyšlené. Město ale tvrdí, že jde o součást dlouhodobé vzdělávací strategie. *„Bezprostředně to souvisí s klesajícím počtem žáků vstupujících do sekundárního a terciárního vzdělávání a zejména s reálnou naplněností tříd 1. ročníků jednotlivých oborů,"* říká mluvčí magistrátu Tereza Králová. Při stanovení počtu tříd 1. ročníků na jednotlivých školách pro další rok se prý vycházelo kromě demografického vývoje také z uplatnitelnosti absolventů na trhu práce a z počtu přihlášek vminulém školním roce.

Všechny sociálně blízké zveme na tradiční

tříkrálový pochod za monarchii!

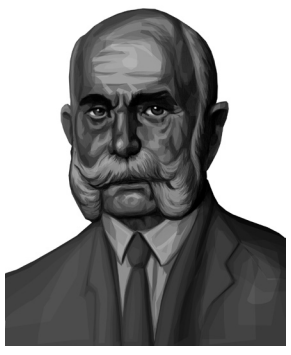

Sraz v sobotu 5. ledna 2013 ve 14.30h
u pomníku sv. Václava.

Psy, děti a další havěť jako obvykle s sebou.
Zakončení tradičně na Baráčnické rychtě
a vyhlášením Ceny Ferdinanda Dobrotivého.
redakce Babylonu

Ferda na Hrad!

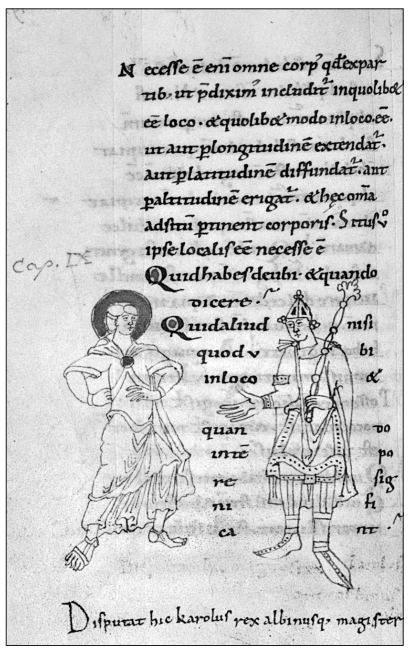

Alkuin „Dialog über die Dialektik“, Tagernsee. Konec 10. Století

Přímá volba českého prezidenta, očekávaná některými slabomyslnými bláhovci s velkými nadějemi, se postupně a zcela nepřekvapivě zvrtává v jakýsi nudný cirkus. Není divu, a je to i trest za to, že tento národ neklade, po vzoru (některých) předků, smysl své existence výš a nechává se dvacet let vodit za nos různými kejklíři, slibujícími vlastně jedno a to samé: plný hrnec.

Míra degenerace veřejného života děsivě vyplyne na povrch, srovnáme-li současnost s posledním korunovaným českým králem, jehož korunovace proběhla v září 1836. Svatováclavská koruna tehdy spočinula na hlavě Ferdinanda, jako českého krále Pátého, jako rakouského císaře Prvního. Nesl přízvisko Dobrotivý, které získal pro své laskavé a příjemné chování. Ale dle některých mělo též ironizovat jeho údajně méně rozvinuté duševní schopnosti.

Ferdinand se narodil 19. dubna 1793, jako prvorozený syn císaře a uherského a českého krále Františka a Marie Terezie Neapolsko-Sicilské. Od dětství trpěl rachitidou a epileptickými záchvaty, které byly údajně způsobeny porodním traumatem. Do devíti let nezískal téměř žádné vzdělání, neboť tehdy se věřilo, že fyzická a duševní námaha vede ke zhoršení stavu epileptických pacientů. Panovaly oprávněné obavy, zda může být následníkem trůnu. Ferdinand to tedy rozhodně neměl v dětství lehké, avšak pod dohledem vychovatelů se opravdu vypracoval. S následky svého postižení bojoval statečně, například se musel dva roky učit, jak se napít z plné sklenice a nevybryndat ji.

Vzhledem nijak nevynikal – měl velkou hlavu a roztřesené krátké nohy i ruce. Na billboard se tedy opravdu nehodil. Měl ale hudební nadání, hrál na klavír a na trubku a často navštěvoval operu. Nadšeně se zabýval botanikou a zajímal se o vývoj techniky. A plynně hovořil pěti cizími jazyky – francouzsky, italsky, maďarsky, česky a latinsky – takže za slabomyslného ho označit rozhodně nelze.

V roce 1830 byl Ferdinand v Bratislavě (tehdejším Prešpurku) korunován jako Ferdinand V. na krále uherského. Při korunovačním ceremoniálu pronesl řeč v maďarštině a stal se tak po Marii Terezii druhým a posledním habsburským králem, který při tomto obřadu hovořil v mateřštině svých poddaných.

V únoru 1831 se oženil s princeznou Marií Annou Savojskou. Šlo samozřejmě o sňatek politický. Pár děti neměl a prameny uvádějí, že Marie Anna byla Ferdinandovi spíše ošetřovatelkou než manželkou. Byla však velmi zbožná a svůj úděl tato poslední korunovaná česká královna pojala jako oběť vyššímu poslání. Císařský pár proslul svou štědrostí a na charitativní činnost vynakládal značné částky, jak ze státní pokladny, tak z vlastního majetku.

Způsob, jakým někdy vznikaly pověsti o Ferdinandově slabomyslnosti, lze dokumentovat i na jednom detailu, trvale provázejícím soužití manželského páru. Někteří povrchní pozorovatelé tvrdili, že Ferdinand se v přítomnosti manželky chová jako hlupák, neboť všechny otázky, které jsou kladeny jim oběma, neustále opakuje. Nebyla to pravda – Ferdinand své ženě otázky překládal, poněvadž se nikdy nenaučila německy. Oni dva spolu komunikovali jen italsky a francouzsky. Jak vidno, údajně slabomyslný panovník nejen že nepotřeboval tlumočníka, ale ještě ho sám dělal.

V roce 1835, po smrti Františka I., se Ferdinand stal rakouským císařem a 7. září 1836 se nechal korunovat na českého krále jako Ferdinand V. Jeho otec před smrtí fakticky složil vládu do rukou kancléře Metternicha a Státní rady, které předsedal Ferdinandův strýc arcivévoda Ludvík a jejímž členem byl i hrabě František Antonín Kolovrat. Právě Kolovrat očekávanou roli císaře Ferdinanda shrnul příměrem, že by měl být někým jako dalajláma v Tibetu. Šlo však o evidentní hloupost, neboť údajně slaboduchý Ferdinand projevoval nebývalé pochopení jak pro nové ideje, tak pro výsledky bádání učenců různých oborů.

Habsburská tradice velela, že následník trůnu se musí vyučit i nějakému řemeslu. Ferdinand se vyučil zahradníkem. Ovšem zájem o botaniku ho neopustil a věnoval se jí velmi pečlivě celý život. Stejně tak i numismatice a heraldice. Zajímal se též o vědecké poznatky a technické vynálezy – v roce 1847 nechal založit Akademii věd. Podporoval však i zavedení výsledků vědeckého bádání do praxe. To lze ilustrovat jeho pionýrskými zásluhami o rozvoj železniční sítě v Rakousku – jeho jméno nesla Severní dráha císaře Ferdinanda, spojující Vídeň s Haličí (a vedoucí tedy přes Moravu). Šlo o první železnici s parními lokomotivami v Rakousku.

Politicky proběhlo prvních dvanáct let Ferdinandovy vlády v relativním poklidu. Ale na jaře roku 1848 zasáhla celou monarchii i Čechy revoluční vlna přicházející z Francie. Na sklonku revolučního roku 1848 Ferdinand Dobrotivý předal – v arcibiskupském paláci v Olomouci – vládu svému synovci Františku Josefovi pro něj tak typickými slovy: *„Bůh ti žehnej, jen buď hodný a Bůh tě ochrání, rádo se stalo!“* Nový mladý panovník měl sehrát roli „hrobaře revoluce“, což se mu sice povedlo, ale jen dočasně. Nakonec zvítězily demokratické ideje, vůči nimž Ferdinand Dobrotivý choval značné sympatie.

Zbytek života strávil Ferdinand se svou ženou Marií Annou v Praze. Pražané ho jakožto posledního opravdu korunovaného českého krále, neboť František Josef ke korunovačnímu obřadu nikdy nesvolil, uctivě zdravili při jeho projížďkách a procházkách po městě.

Měli ho rádi i pro Ferdinandovo chování v roce 1848 – kvůli vyhlášení ústavy, zrušení poddanství a roboty i vstřícným postojům k českým národním požadavkům. Popularitu si dobrotivý „panovník v invalidním důchodu“ získal též tím, že při každodenních procházkách rozdával dětem bonbony a chudým almužnu. Praze postupně věnoval na 450 000 zlatých. Ferdinand Dobrotivý, byť mu lékaři věštili krátký život, zemřel ve věku 82 let na Pražském hradě 29. června 1875.

Nevím, který současný politik se může pochlubit tím, že hovoří pěti jazyky, vyučil se poctivému řemeslu (například zahradničení), jednoznačně podporuje rozvoj občanské společnosti, školství, vědy a techniky, přispívá neokázale na charitu a nepodporuje či nekryje lumpy z vlastní partaje nebo rovnou mafiány. Snazší je najít jehlu v kupce sena než někoho takového v dnešní politice, takže ke slabomyslným posměškům na adresu Ferdinanda Dobrotivého opravdu není sebemenší důvod. Jeho památku si uctíme v sobotu 5. ledna 2013 tradičním Pochodem za monarchii a předáním ceny nesoucí jeho jméno.

Josef Mlejnek jr.

Sen o prosperitě regionálních fondů

Summity a vrcholné schůzky se v Bruselu odehrávají s takovou rychlostí, že už máloco vypadá zapomenutěji, než měsíc starý summit Evropské rady zabývající se víceletým finančním rámcem EU na období let 2014 – 2020. Summit skončil bez úspěchu respektive dohody. Jak je nyní všude běžné, nesl se ve znamení hledání úspor, na kterých se země neshodly, a tudíž se tvorba finančního rámce prozatím odsunula.

Přestože se nehraje o žádné drobné, základem pro zdroje EU je jedno procento HDP každé členské země. Ono jedno procento HDP není třeba démonizovat. Je to vlastně takový mandatorní výdaj, který ale na rozdíl od jiných umožňuje tu úžasnou věc, že s ním lze dále aspoň trochu hýbat a ovlivňovat jeho užití, na rozdíl od jiných, třebas důchodů. Rozdělování peněz je navíc činnost navýsost politická, kterou si žádný politik přirozeně nemůže nechat ujít. Největší výdaje Unie jsou tradičně spojeny se společnou zemědělskou politikou a unijními fondy regionální politiky. To jsou právě ty fondy, z kterých je financována infrastruktura nebo rozvojové projekty v hospodářsky méně vyspělých zemích či regionech. I dle slov premiéra Nečase je pro Česko důležitější zachovat prostředky právě v regionálních fondech než dotovat francouzské zemědělce. Pochopitelně, košile bližší než kabát.

Zároveň ale vyslovil i myšlenku, která s výší prostředků v těchto fondech nemá nic společného. Totiž myšlenku potřeby kvalitních projektů pro jejich čerpání a smysluplné užití. Tato myšlenka je mnohem důležitější, než by se na první pohled mohlo zdát. Za jistých okolností totiž regionální fondy mohou hospodářské rozdíly nejen nesnižovat, ale ještě zvyšovat, a působit tak zcela opačně, než jak bylo zamýšleno. Své o tom vědí krizí nejvíce zasažené země jihu Evropy, jako například Španělsko. Principem těchto fondů je totiž spolufinancování. I kdyby se jednalo o spolufinancování jen ve výši 10 nebo 15%, pokud jsou použity na projekty, které by bez fondů nikdy nevznikly, jedná se často o peníze vyhozené komínem, které je ovšem beztak třeba splatit.

Často totiž jen díky fondům regionální politiky mohly vzniknout investice, které se nikdy nesplatí. Ve Španělsku byla například populární výstavba regionálních letišť. Samozřejmě měla přispět hospodářskému rozvoji a vzniku pracovních míst. O jednom se psalo i u nás, jedná se o Castellon nedaleko Valencie. Stálo 150 milionů eur a slibovalo tisíce nových míst, po dokončení ovšem zaměstnává pouze pár členů ostrahy, kteří hlídají prázdný komplex. A nic na tom nezměnila ani marketingová masáž, když třeba logo nového letiště nosili na dresu i fotbalisté ligového Villarealu. Letecké společnosti zkrátka nemají zájem. Stejný osud potkal i letiště v Ciudad Real. To stálo již miliardu eur a tři roky dokonce fungovalo, než na něm letos v únoru přistálo poslední letadlo. Nezachránil ho ani britský princ Harry, který ho použil pro svůj lovecký výlet. Stejný osud potkala i další letiště jako například v Lleidě nebo Huesce. Zanechala za sebou pouze astronomické investice, které nikdy nepřinesly a nejspíše nepřinesou zamýšlený efekt.

Tam, kde si v dobách konjuktury lokální autority nevydupaly letiště, byly populární jiné projekty, jako kulturní nebo umělecká centra. To bylo zvláště v módě po dokončení Guggenheimova muzea v Bilbau, které se skutečně povedlo přitáhnout turisty a mnozí lokální politici tak získali pocit, že už vědí, jak na to. Jak známe i z Česka mnohé krásné, ale prázdné penziony, rozvoj turistiky patří mezi oblíbená témata použití regionálních fondů. Tak začali v Aviles v Asturii stavět mezinárodní kulturní centrum Oscara Niemeyera. Prostavěli 44 milionů eur, dokud jim po devíti měsících nedošly peníze. Ve Valencii si pak postavili centrum vědy a umění za miliardu eur. Komplex mimo jiné obsahuje i největší akvárium v Evropě. Vše by nemuselo mít chybu, kdyby zároveň lokální vláda nežádala Madrid o 2 miliardy na sanování těch nejakutnějších děr v rozpočtu. Obdobně dopadl i projekt města kultury Galicie. Zatím bylo prostavěno 500 milionů eur a stavba je v polovině. Prospěch z těchto projektů mívá pravidelně pouze stavební lobby. I kdyby se na těchto projektech podílely regionální fondy jen okrajově, přesto pomohly zatlouct hřebíček do rakve místních i centrálních rozpočtů.

Na první pohled lépe by na tom měly být projekty do infrastruktury. Za šest miliard eur tak ve Španělsku došlo na rozšíření vysokorychlostní železnice AVE, opět s bohulibým cílem zvýšení konkurenceschopnosti a rozvoje lokálního hospodářství. Nyní se spočetlo, že ji využívá asi 1% všech cestujících používající vlak, a například provoz na trati z Toleda do Cuency byl již zastaven, neboť ho využívalo průměrně 16 cestujících za den. Miliardová investice tak zcela vyletěla komínem, nicméně díky spolufinancování místní prostředky spolehlivě vyčerpala.

Poučení je tedy snadné. Méně je někdy více. Kdyby v příštím rozpočtovém rámci EU bylo na regionální politiku méně peněz, ve finále nejen dárci, ale i příjemci mohou ušetřit. Tím, že by v nich bylo méně peněz, by výrazně ubylo nejen špatných investic, ale nakonec i korupce. A nenalhávejme si, že jsme o tolik chytřejší nebo rozumnější než Španělé. Nad nemálo projekty v Česku také zůstává rozum stát, viz třeba zvedání mostů na Labi, co kdyby pár dní v roce bylo v řece dost vody i pro větší lodě.

A protože peníze došly, hlásí se ke slovu nové a nové způsoby, jak se jich domoci. Tak v Katalánsku přišli na to, že do Madridu posílají mnohem více, než se jim vrací a že samotným by jim bylo lépe. Třebaže k přerozdělování jistě dochází, současná autonomie Katalánska v rámci Španělska je jedna z celosvětově nejvelkorysejších a spíše se jedná o nepříliš nápaditý způsob, jak z vlastních špatných výsledků obvinit někoho jiného. Není to moc dobrý nápad, protože zvláště ve Španělsku s dosud nezahojenými ranami po krvavé občanské válce se jedná o výbušné téma s potenciálem nového, ne příliš mírového konfliktu. Naštěstí je ale dokázáno, že dluhy, kromě toho, že jsou příčinou rozbrojů, je také stejně dobře dokáží tlumit. Zlé jazyky tvrdí, že nebýt astronomického zadlužení Belgie, tato země by se již dávno rozpadla. Dohodnout se na jejich rozdělení je pro Valony i Vlámy zatím nemožné. Pokud by mělo někdy dojít na nezávislost Katalánska, lze očekávat totožný scénář.

Petr Mach

Opilý křesťan – recept na opojení bez alkoholu

Jezuita Anthony de Mello tvrdil, že vnímavý člověk se v nejhlubší krizi buď zblázní, nebo přijde k osvícení a stane se mystikem. Jistě, to si ale jeden musí nechat nějakou tu krizi líbit... Jezuita prý často váhal, jestli má coby psycholog podat pacientovi v krizi něco, co jeho bolest zmírní, nebo jestli má jako guru nechat trpícího dojít až na hranu.

Slovo mystika je od řeckého MYEIN, což patrně označovalo zvuk, který vydají ústa při údivu, česky je to vlastně akustický doprovod situace, když před něčím stanete takříkajíc „s otevřenou hubou“.

V osmdesátých letech minulého století, v dobách všeobecně sdílené iluze konjunktury psal a přednášel Mello o blahodárnosti krizí. Podle něj je krize projev zdravého postupu, protože člověk před probuzením, ne-mystik, vlastně nežije, jen klopotně reaguje na dění kolem. Pod knutou ***re-akce*** na všechno kolem nemůže chudák omezenec než nadávat, řvát, chlastat, nesouhlasit, zpěčovat se, utíkat, chtít a bažit, přežírat se vším, mamonit a hamtat, manipulovat a motivovat, chválit a lísat se, prospěchařit a strachovat se o post, smečku a jmění.

Chudák člověk taky nereaguje jen na vzruchy z okolí, ale i na ty z nitra vlastní temnoty a pak poslušně plní zadání sofistikovaného programu vrytého do mysli výchovou státní i soukromou. Mello se zcela zříká jeho soudu i posuzování – „neví přece, co činí“. Jeho východisko zní: „Nikdy neměj lidi za dobré a zlé. Vždycky měj na paměti, že ***každý*** člověk je sobecký, ctižádostivý, zlotřilý, hloupý, nevinný, dokonalý (svatý)“ – zajatec vlastní role ve filmu svého života, zlý jen z omezenosti a hlouposti.

Většina Mellových formulací je sice ostrá a moderní, ale intencí zřetelně všechny odkazují hloub do minulosti, třeba k Lutherovi a Augustinovi, místy k Platónovi, kynikům a zenu. Třeba Augustinovo jasné vyznání z *Vyznání*: *„Domine, ut occasio deesset tu fecisti!* - „Hospodine tys zařídil, že jsem neměl příležitost (ke špatnosti)“: že jsem znovu nepadl, byla jen tvoje zásluha, bez mého přičinění.

Kdo tady tuší predestinaci a, jako každý „slušný člověk“, touží hájit svobodu vůle atd..., tuší správně, ale hrozí mu, že začne vyvažovat příliš brzy a hloubku onoho vyznání nepobere a mine i Mellovu základní premisu, že svět je v rukou Páně, nezávislý na „dobré vůli“ přičinlivých poloslepých lidí, kteří se zaklínají „svobodnou vůlí“. Člověk svobodný by byl leda ten o sobě samém vědoucí, probuzený z manipulace, vyvedený z biografu.

Do pohádky a filmu si autoři ovšem vprojektovali také rozdělení lidí na dobré a zlé, tak ho z něj zpátky odmala bereme, nakonec se strašnými důsledky, protože tohle hodnocení je výhradně božské a člověku zcela nepatřičné. Mello doporučuje stát mimo tenhle soud, tedy nesoudit vůbec, pozorně pozorovat zároveň sebe a okolí tak dlouho až porozumíme. Porozumíme základně, jako Juliana z Norwiche, výroku z Genesis, že je ***všecko*** stvoření krásné, resp. dobré. A potom sami ztratíme příchylnost k marnostem, jimž říkáme souhrnně zlo.

Člověk, který se vyhne dlouhému pozorování, reaguje asi tak prospěšně jako opičák, co zachraňuje rybu z řeky před utopením. V „reaktivním“ postoji se navíc scvrkává na maňáska s provázky za které někdo nemilosrdně tahá (dnes se říká motivuje) a loutka nemůže, než rozhazovat ručkama i nožkama. V pozdržení reakce, tedy v momentě odmítnutí přímé reakce začíná, podle jezuitského spirituála „to nejdůležitější na světě – duchovní cesta“, nikoli ovšem nutně náboženství.

Náboženství je uctívání a imitace uctívaného. Mello vypráví podobenství o objeviteli ohně, který naučil lidi kolem rozdělávat oheň, vysvětlil k čemu je dobrý, pak jim nadiktoval ještě návod a odešel. Po létech je tu kult toho muže, uctívá se i návod, vykládá se o muži, návodu i ohni, ale oheň se nikdo neodváží rozdělat. „Mělo přijít království boží a přišla církev“. (Loisy) Kdo jsou uctívači vynálezce ohně, kteří si nepřejí, aby po něm někdo oheň rozdělával? Nelze se divit, že měl i náš jezuita potíže s inkvizicí. Ta ovšem bohužel mírně konstatovala ústy svého prefekta, dnešního papeže, jen několik neurčitých frází o přehnaném apofaticismu, potřebě „objektivní morálky“ a to vše až deset let po Mellově smrti.

Duchovní cesta a bdění jsou Mellovi totéž. Obojí vlastně znamená stálou a velice celistvou pozornost k dějům v sobě a kolem, které přirovnává poslechu symfonie. Opojení tím pozorováním, dokonce závislost na téhle bdělosti je žádoucí. Krása všech dějů je tu až s celkem symfonie a pozorovatel musí být u toho všeho zároveň.

Situace „dnešního člověka“ se ovšem podobá muži, který sedí na skvělém koncertě a stresuje se tím, že asi zapomněl na parkovišti odemčené auto s klíčky v zapalování. Nemůže odejít, nemůže poslouchat, může jen trapně skučet. Prožívání života je možné jen bdícímu člověku, mystikovi. Ovšem vize i vizáž mystika jsou v Mellových příbězích také nezvykle civilní. Jeho guru drze preferují laiky před klášterníky, ženaté před celibátními, neokázalé před ceremoniálními, trvale odkazují k samostatnosti, často své žáky vyženou, aby se nezkazili.

Mello vyhradil slovo láska pro bezpředsudečné, trpělivé pozorování. Závislosti (need), které se obvykle říká láska (love) se vysmál jako „obrovskému plýtvání energií zdravím a emocemi“. Jednu terapii založil na tom, že nikdo a nic není a nesmí být podmínkou štěstí: „ona by milovala mě za cenu svého štěstí, já ji podobně – dva nešťastníci – Ať žije láska!?“

Duchovní praxi postavil úplně na porozumění situaci a odmítl klasickou askezi jako odříkání – čím se člověk usilovněji odříká, tím se k témuž touhou přivazuje. Člověk reagující může mít náboženství, ne však duchovní cestu, protože se bez odstupu obrací jakoby k fata morganě. Podmínkou tzv. duchovní cesty je, že ji ani sebe nebere poutník nijak upjatě a vážně, spíš je to potulka, než pochod božího bojovníka. Říká sám sobě „osel“ a je ochoten sám sobě odpustit, co mu odpustí Bůh, tedy všechno. Snad překvapí, že je ochoten mít rád dokonce i sebe sama a lidi kolem beztoho, že by si na nich vynucoval jakoukoli změnu. Změny se dějí, ale nejsou dílem přičinlivosti, leč trpělivého čekání.

Agilní ideál doby může být spáč, spící nejhlubším spánkem nevěda nic o sobě a vše o všem kolem, jen po té stránce k čemu se mu to hodí, co mu to dá, čistě uživatelsky. Spící lidé jsou lidé jeskynní a mají patřičné móresy. Spánek, který je s to dát náboženství, je z nejhlubších, fanatik je arcispáč.

Mellovo krédo by pak mohlo znít jako staré čínské: „Věci jsou, jak jsou, když tomu rozumíš ... když tomu nerozumíš... věci jsou jak jsou.“

David Bartoň, Nusle

A. de Mello:
Hledání Boha, Praha 2011
Bdělost, Brno 2004
Cesta k lásce, Brno 1997

BABYLON Studentský list • šéfredaktor: Petr Placák, zástupce šéfredaktora: Stanislav Škoda • redakce: Josef Mlejnek jr., Jan Horník, Jan Machonin, Petr Zavadil, Erik Lukavský, Míša Zelená-Stoilova, Adam Drda, básník Ticho, Ladislav Čumba, Jiří Holub, Viki Shock, Vít Zavadil, Olga Vlčková, Petr Mach, Jan Hájek • technický ředitel: Vít Krajčovič (tel. 774 553 820) • distribuce: Pavel Řezníček • poslíček: Jogi Mokšanand • adresa: Moravská 35, 120 00 Praha 2 • e-mail: ibabylon@seznam.cz • tel.: 606 618 153 • www.ibabylon.cz • grafická úprava a sazba z písma John Baskerville: lusel • vydává Studentský spolek Babylon, IČO 63830523, č. ú. 1935796379 / 0800 • tisk LIBERTAS a. s. Praha.

Na odhalení desky Zdeňkovi Vašíčkovi le tošního 26. května jsme vybrali 9 000 kč - všem dárcům děkujeme!

Na večeru Člověka v tísni 1. listopadu 2012 jsme na opravu Magorova statku v Prostředním Vydří vybrali do klobouku 14 tisíc. Taktéž díky!

Foto z Kyjova a z letošní poutě k Magorovu hrobu Petr Hořčička

Otevřený dopis redakci Babylonu

Vážený pane šéfredaktore,

22.listopadu 2012 jsem se zúčastnil prezentace knihy mladých historiků FF UK „Náměstí Rudoarmějců 2.“ Toto historické dílo mapuje situaci na Filozofické fakultě v době normalizace. Rétorika, erudovanost, slušnost kolektivu mladých autorů při prezentaci, včetně kvalitního moderování Tomáše Glance na mne zapůsobila velmi příjemným dojmem. Nechci se hlouběji zabývat touto prezentací. Obsáhle a erudovaně byla zhodnocena na některých on-line médiích. Mne však zaujala především v nově vyšlém třetím čísle „Babylonu,“ Vaše polemika s Josefem Mlejnkem ml. ohledně současného vládnutí komunistů na krajské úrovni. Přiznám se, že mne zarazil názor tohoto podle mého mínění nadějného žurnalisty v jeho komentáři „Pyramida strachu aneb prdelokracie“ cituji : „že bysme se měli přestat bát případné vládní koalice s účasti komunistů. Ne že by představovala nějaké dobro, ale člověk /i národ/ přece musí dokázat přežít horší věci než Vojtěcha Filipa a Jiřího Dolejše ve Strakově akademii.“ Vy mu oponujete ve svém komentáři „Pepo, to je kravina,“ a já Vám musím dát za pravdu

Především se Vám hluboce omlouvám za mojí komunistickou minulost, která Vám ještě v roce 1989 dokazovala svoji moc a ani po 23 letech jste se nedočkal satisfakce. Bohužel tak jak to bylo v Německu po 1945 a nebo v po pádu železné opony v bývalé NDR v roce 1989, i u nás potkávají oběti i po 23 letech své pachatele.. Souhlasím s Vámi, že nenávist členů současné KSČM „není hraná, je autentická, ideologicky podložená, prověřená časem, soudružskou solidaritou, násilím jako heroickým stranickým odkazem s vrahy vydávanými za strážce komunistické víry.“ I já mám osobní zkušenosti s „kovanými“ členy této zpupné,panovačné a nesnášenlivé ideologie, neboť po mém opuštění této organizace, která lámala člověka svými symboly mám navždy punc „zrádce.“ Co se týká, jak píšete zdejších komunistů, nejde přece o to jestli je pozvat nebo ne do vlády, ale o principy. Ano nejen vláda ale i politika by měla být založeny na principech a na ověřených hodnotách. A to jak říkáte odlišuje demokratické strany od těch nedemokratických a podle mého názoru současná KSČM nedemokratickou je. Sám její předseda Vojtěch Filip se několikrát vyjádřil, že současná KSČM je radikální levicovou stranou. Radikální znamená, usilující o pronikavé a rychlé změny od základu, jdoucí do důsledků, rozhodný, pevný, nesmiřlivý, důkladný a nevybíravý, v politice radikalismus je společenská činnost, která se projevuje nekompromisností až bezohledností. Současní komunisté v naší zemi dle jejich programu sice vyznávají pluralismus ale chtějí být opět masovou stranou, odmítají NATO, chtějí vlastní armádu, která by byla schopna vytvářet i jiné aliance, odmítají soukromé vlastnictví a chtějí socializaci nejen Evropy ale i celého světa. V podstatě jejich programem zůstává marxismus-leninismus, neboť i když v současném Rusku nevládnou bolševici, silně šilhají stále ve svém panslavismu po tomto dubisku.

Současní komunisté říkají, že se omluvili za „kolorit doby,“ jak přirovnávala krvavá 50. léta paní Švorcová. Bohužel nic si neodpykali. Neboť jestliže existuje v jejich případě vina, tak je to vina osobní, jednotlivých pachatelů a já jsem neslyšel že by se současní a nebo bývalí komunisté / jako jsou např. předseda senátu M.Štěch a nebo jeho místopředseda Z.Škromach/ omlouvali za svoji komunistickou minulost a nebo konkrétním obětem. Jak říká Karl Jaspers bez přiznání viny nemůže dojít člověk k očistě. Bez vědomí skutečné viny, zůstává reakce na každý útok protiútokem, při tom problém viny je primárně vnitřní nitěrnou záležitostí člověka samého. A bez skutečné očisty a bez následného pokání a pokory nemůže pominout pýcha a vzdor a nemůže být člověk skutečně svobodný. V takové situaci se nachází v současné době celé členstvo komunistické strany. Když jsem se před lety omlouval politickému vězni, plukovníku Luboši Hruškovi, který strávil v nejtěžších komunistických lágrech 10 let, řekl mi lapidárně „ odpustit lze, ale zapomenout se nedá.“ Vyprávěl mi pak, jak sadistický „bachař“ ho na Borech nechal svléci do naha musel se předklonit a sledovat s jakou „rozkoší“ mu „sázel“ býkovcem jednu ránu za druhou až se trhala kůže a stříkala krev, on však ani nehlesl. Morální a metafyzická vina, včetně mé osoby a těch, kteří byli a nebo ještě jsou nositelé komunistické ideologie, nepřestává. Kdo ji má, vstupuje do procesu, který potrvá po celý život. Máme sice zákon o zločinnosti a protiprávnosti komunistického systému, č.198/1993, který je však jen kusem papíru, když prezidentští kandidáti pánové Dienstbier a Zeman jdou prosit o hlasy komunistů. Nic není pohoršujícího pro tisíce ještě žijících pamětníků, kterým komunistický systém zničil životy. Naprosto souhlasím s akcí studentů třeboňského Gymnázia proti koalici komunistů a sociálních demokratů v Jihočeském kraji. Zdá se, že většinová společnost, které totalitní komunistický režim zlomil páteř jaksi zapomíná na roky 1938, 1945, 1948, 1968. Boj za svobodu je trvalý ! Moje minulost a občanská povinnost mne zavazují, aby současná mladá i další generace, již nikdy nezažili totalitní ideologie, nacizmu a komunizmu, které jsou anachronizmem a nemají místo v civilizaci 21.století.

S úctou Bohumil Řeřicha, Lubenec

Bůh aneb Ten, kdo prohrává

Jak si představujete Boha? Ne takového, který už je, ne některého ze sortimentu dějin náboženství. Kdybyste měli jakousi metafyzickou plastickou hmotu, materiál k formování astrálního života, z něhož by měl vzniknout ideální Bůh, idea Boha – jak by vypadal?

Pravděpodobně jako do nadlidské velikosti vyvýšený hrdina. Komiksový batman nebo spiderman – silný, nezničitelný, atlet a šerif, strážce práva a pořádku v celém universu. S ideou Boha toho moc nenaděláte: nevíte, zda Bůh existuje nebo pokládáte za pochybené, aby nějaký existoval. Ale jak by to vypadalo, kdyby byl, to nám připadá celkem jasné – totiž dokonalý, neposkvrněný, podivuhodný. Z bytí Boha se v moderně stala choulostivá záležitost. Avšak o jeho podstatě se většina bez problémů shodne, o tom po dvou stech letech kritiky náboženství existuje stále ještě instinktivní konsensus. A nyní se podívejte na to co visí v kostelích nad oltářem, jako kultovní objekt a erb křesťanství: obraz na kříž přibitého, umírajícího nebo již mrtvého lidského těla. Pravý opak moci, síly a dokonalosti.

Kontrast mezi obvyklou představou božskosti by nemohl být křiklavější. Co se to tu odehrává? Kříž je nejrozšířenějším náboženským znamením ve světě a asi nejprominentnějším symbolem lidských dějin. Zároveň se stal krystalizačním bodem náboženského sporu současnosti. Laicky uvažující rodiče protestují proti tomu, aby se jejich děti učily ve třídách, kde na stěně vsí krucifix (v Německu; pozn. překl). Pokládají to za přehnané pro jeho brutalitu a vyznavačský charakter: propagace sadomaso náboženství. Znejistělí ministři musí před soudem vysvětlovat, jak je něco podobného možné ve světonázorově neutrálním státu.

Křesťanská honorace a nositelé církevních hodností, kteří krucifix obhajují, to obvykle provádějí nesprávně, totiž zploštěle a zbaběle. Vysvětlují kříž jako „západní kulturní symbol“, který údajně nepodněcuje k žádnému skutečnému vyznání víry – je jakousi folkloristickou výbavou jako kamzičí štětka nebo kožené kalhoty. To má náboženskému symbolu zajistit přežití v pluralistické, stále sekularizovanější společnosti: ateistické dítě nebo muslimský žák podle této logiky nemají už žádný důvod ke stížnosti, neboť kříž vlastně už dávno ztratil svůj původní křesťanský smysl. Stal se bezvýznamný.

Ve skutečnosti mají pravdu rodiče, kteří si ztěžují a kříž je pohoršením: Ten, koho se dotýká, prokazuje kříži větší respekt než jeho falešní obhájci. Není bezobsažný, nýbrž plný nejradikálnějších významů, jež si člověk dovede představit. Kříž přináší protiklady, které nelze sjednotit: božskost a trapnou smrt. Křesťanství neučí jen, že Bůh se stal v Kristu člověkem, ale také, že Boží syn musil zemřít, ve strachu, bolesti a ponížení. Dobře známé Boží atributy, jako je všemocnost, neskonalá dobrotivost a vševědoucnost platí i v křesťanství. Avšak k tomu přistupuje ještě něco zcela jiného. A to jiné je vlastní jádro věci. Jen skicovitě evangelisté podávají zprávu o Ježíšově životě, avšak se vší vahou popisují utrpení: poslední večeři s učedníky, Jidášovu zradu, potupné zapírání apoštola Petra, proces před židovskou radou a pak před správcem Pontiem Pilátem, bičování a tupení odsouzeného římskými legionáři, popraviště Golgotu, na němž je přibit na kříž se dvěma obyčejnými zločinci.

Až za mez snesitelnosti představovali umělci tělo trpícího Vykupitele, podlitiny po bičování, hřeby v mase, vykloubené končetiny. A nad tím vším stojí na tabuli velkými písmeny: **to je Bůh**.

Neboť přesně tak se to míní, vezmeme-li křesťanství za slovo. Nikoliv: tento člověk je téměř božská moudrost a dobrota. Ale – je to Bůh sám. Po staletí se teologie pokoušela zdůvodnit, co to znamená. Vymyslila si učení o dvou podstatách, které má vyjádřit, že Kristus je „pravý člověk i pravý Bůh“ v jedné osobě. Vykládala lidskou tělesnost a ukřižování jako nutnou oběť – jen Bůh sám mohl na sebe vzít vinu světa a svou smrtí ji vykoupit. Metafyzický směnný obchod a akt kosmické lásky. V zásadě to všechno nic nevysvětluje; zůstává to učeným koktáním vzhledem k tomu, že buď jde o nevyčerpatelné mystérium nebo je to čirá absurdita.

Historicky si lidé skutečně představovali své bohy jako superhrdiny: silné, mocné a krásné. Ve skutečnosti zbožšťovali zároveň sílu, moc a krásu. Antičtí bohové byli nesmrtelní a věčně mladí. Neznali pomíjivost ani utrpení. Na lidském osudu se podíleli jen jako diváci – někdy pomáhali svým oblíbencům a škodili těm, které nesnášeli. Ve skutečnosti to všechno pro ně nic neznamenalo.

K čemu člověk chtěl vzhlížet, musilo být nadlidsky nádherné. Tímto pohledem je třeba měřit provokaci, kterou představuje ukřižovaný Kristus. Jádrem křesťanství není vítěz, ale ten, kdo prohrává, nikoliv dokonalý, ale vyčerpaný a ponížený, nikoliv nesmrtelnost, ale zoufalá smrt. Tato teologie měla dramatické důsledky pro obraz člověka. Neboť obrazy bohů jsou zároveň obrazy lidí. Idoly a ideály, jimiž se řídí život a v nichž krystalizuje představa o dobrém a správném. Je normální chtít stát na straně těch, kteří vyhrávají. Řečtí bohové ztělesňovali tuto potřebu. Jsou bohy štěstí – bohy šťastlivců.

Ukřižovaný Kristus je ručitelem jiného přístupu. Protivníci křesťanství to pokládají za perverzi. Pro ně je kříž symbolem masochismu. Celá kritika křesťanství jako světu a smyslovosti nepřátelského postoje, který se vzpírá sexu a je doma v temných katakombách, má svůj střed v rozhořčení nad ukřižováním. Uctívat ošklivost na účet krásy, slabé spíš než silné, *Ne* místo *Ano*, to se odvážilo jen křesťanství.

Kříž jako perverze? Ve skutečnosti obrácení hodnot. Zpochybňuje hodnoty úspěšného lidství, a jsou-li tyto hodnoty „přirozené“, pak je křesťanství „nepřirozené“. Ovšem právě toto *nepřirozené* je zároveň humánní: je diametrálním protikladem práva silnějšího a tyranie normality. „Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili,“ (Mat. 25.40) říká Ježíš svým učedníkům, když jim chce přiblížit ideu lásky k bližnímu. Dokonce ani nepřátelé církve nepopírají, že křesťanství má dějiny dobra a lidskosti, služby potřebným. Je třeba si ovšem uvědomit, že za tím stojí víc než jen morálka.

Obracet se k okrajovým postavám není zkrátka lidsky čistý postoj, ale uznání skutečného stavu věcí. To je to, co odlišuje náboženství od pouhé etiky: znamená nikoliv „má se“, ale „být“. Kříž je výzva, vyzvání k milosrdenství a připravenost pomáhat, ale tato výzva je jen předposlední, za ní stojí ještě něco, pravda, klíčové poznání, skutečnost, že toto vykupitelské utrpení je skutečně α (A) a Ω (O), poslední závěr pravdy, fakt, který drží svět pohromadě. Špinavý bezdomovec na pěší zóně není podnětem k chvályhodné, ale blahosklonné dobročinnosti. Ale je to můj bratr a v něm se mi zjevuje můj soudce a pán.

Nelze to sociálně banalizovat. Levicoví teologové, kteří chtějí zrušit staletá spolčení církve se státem, rádi hovoří o „přednostním rozhodnutí pro chudé“, které evangelium formuluje tak, že Bůh stojí na straně utlačených, proti všem utlačovatelům. To není nesprávné, ale je to málo. Křesťanství stojí na straně chudých ne proto, že jsou chudí a potřebují nás – ne proto, že představují proletariát, novou společenskou formaci, které (domněle) patří budoucnost. Co s těmi „dole“, v jejichž osudu nedřímá žádná skrytá politická síla? Je to náboženství, které se věnuje těm na okraji také tehdy, když přestali být historicko-filosoficky zajímaví.

Princip kříže je solidarita s oběťmi útlaku, sociální a jiné nespravedlnosti, s těmi kdo prohrávají a už prohráli. Kdo mezi tyto oběti patří, nikdy není zcela jasné. Kříž je vždy to nevítané, to, co nám není blízké, nesedí a nelíbí se nám. Toto bratrství s utrpením, které křesťanství vneslo do světa, není samozřejmé a je v ohrožení. Žijeme v bohaté pečovatelské společnosti, uvnitř imponujícího státu blahobytu a veřejně organizované pomoci ve všech těžkých biografických okamžicích, od nezaměstnanosti až po osamělé mateřství. Ale také se vrátili staří bohové, idoly krásy, zdraví a síly: s kultem těla fitnesového průmyslu, s dokonalými těly a obličeji na reklamách, se všudypřítomným děsem z úpadku sil, z nemoci a bezmoci.

Věk křesťanství je minulost. A co přichází na jeho místo, vykazuje překvapivou podobnost s novým pohanstvím. Jeho stinnou stránkou je zrada kříže: přijmout neschopnost, utrpení a ztroskotání jako část skutečnosti. Současnost produkuje množství příležitostí ke štěstí – hospodářských, v komfortu, sexuálních, citových – ale také vlastní terorizování štěstím. Beznadějné případy, které vypadávají ze společnosti výkonnosti a požitků, se nepředpokládají.

Kříž je naproti tomu připravený vydržet to negativní a neutíkat před ním. Tato připravenost je podstatným prvkem lidské civilizace. Krucifix není naivní „západní“ kulturní symbol. Není také znakem náboženského vymezení. Je zárukou obrazu člověka, která je cenný a v ohrožení.

přeložil Václav Mezřický

Kapitola z knihy Jana Rosse
Die Verteidigung des Menschen. Warum Gott gebraucht wird, Rohwolt 2012

pokračování ze strany 1

Otec byl snad poměrně hodný. Tatínek byl z pěti dětí, z hornické rodiny.

Jak to potom bylo na gymplu v Chomutově?

Byla jsem tam ještě v čtyřicátém osmém kulturním referentem ve třídě a potom ještě nějaký rok, minimálně jeden. Vím, že jsem dělala výzdobu k výročí Masaryka a vzniku republiky. To mi potom zatrhli. A postupně kantoři, kteří se snažili dát nám opravdu základ humanitního vzdělání, byli opatrnější. Faktem ale je, že ten nejlepší, který nás krátkou dobu učil filosofii, tam přišel zřejmě z kádrových důvodů, protože nemohl být v Praze. Byl to poměrně mladý člověk, profesor Vrba. Potom jsem se s ním po listopadu sešla na Gymnásiu Jana Palacha v Mělníku, když jsem si šla povídat se studenty, a kde ředitelovaI nebo učil jako starší pán. To bylo pro mě moc milé setkání.

Jinak jsme měli moc zajímavého angličtináře, který se nás snažil uvést i do světové literatury, a myslím, že byl i dost frankofilní, zejména měl v oblibě francouzský humanismus, Rollanda a tak dále. Toho nám zavřeli, dostal pět let. Oficiálně nám tvrdili, že rozšiřoval mandelinku bramborovou. Nicméně to byl takový estét, který by na brouka ani nesáhl.

Potom jsme se dověděli, že je Zenklovým synovcem a že údajně nechal někoho přespat, když utíkal přes hranice. Měli jsme i báječného profesora matematiky, který byl dlouho naším třídním. Říkali jsme mu „táta“, to byla jeho přezdívka, protože se k nám tak choval. Sám neměl děti, byl už starší a celý produktivní věk strávil ve Statistickém ústavu s tím, že toužil učit. On nás ale spíše měl rád, než že by nás naučil matematiku.

Ale ještě poté, dokud žil Saša Stich, to byl takový *spiritus movens*, jsme se jako spolužáci setkávali dvakrát a potom aspoň jednou do roka na společných poutích po Krušných horách. To bylo docela zajímavé.

Stich s tebou chodil do třídy?

Ano.

Kdy jsi si začala ujasňovat věci, co tě formovalo?

Začala jsem si to uvědomovat postupně. Původní bylo rozčarování po Novém Městě nad Metují – bylo po mé dětské idyle. Neschopnost pochopit, proč se lidé chovají, jak se chovají. A to jsem ještě nechápala celý dosah jejich počínání a jejich rvaní se o majetek a o moc v té pohraniční lokalitě. Potom na mě působily roky po čtyřicátém osmém, kdy jsme byli jako studenti k lecčemu nuceni. Například k účasti na nějakých oslavách, které skončily tak, že nás jako celou školu vyhnali, včetně cedule „Reálné gymnásium Chomutov“. Nakonec někteří došli na náměstí, někteří se už tratili.

To byly prvomájové oslavy?

Něco takového. A skončilo to tím, že na tom náměstí už zůstala z oslav jen ta cedule opřená o podloubí a ještě několik dnů tam čekala, kdo se jí ujme. Takže z toho byl trochu průšvih. Ale žádné postihy mezi studenty za jiné smýšlení nebyly. Že by na nás vyvíjeli nějaký masivní nátlak, to říct nemůžu. Pouze k maturitám nás oblékli do svazáckých košil. To jsme museli skousnout všichni, protože nikdo jsme nechtěli vstoupit do Svazu mládeže.

Celá třída?

Ano, my jsme byli dobrá, soudržná třída. Proto jsem se také potom mohla po léta scházet se spolužáky a jen jednou došlo k hádce, kterou inicioval Saša Stich.

Kvůli politice?

Kvůli Chartě 77. Jeden z našich spolužáků byl profesor na gymnásiu, myslím v Sušici, odkud před maturitou vyhodili jednoho studenta za podpis Charty. Šašu to nenechalo klidným, pustil se do něj a potom jsme ho léta neviděli. On říkal, že kdyby se byl „sprčil“, nezabránil by tomu, a ta spousta dalších studentů, kteří by mohli od něj něco získat, by o to přišla. Takto si to postavil. Onen styl chápání, kdy všichni něco zachraňovali. Hlavně také sami sebe před strachem jít do rizika.

A před svým svědomím.

Právě. Co se týká chomutovského gymplu, původně jsme měli pana ředitele jakoby ještě ze starých časů. Byl to starý, noblesní pán jménem Musil. Potom nám tam už dosadili stranicky organizovaného pana ředitele, Auředníka, ale také se nechoval nijak zběsile. Nebyl to žádný dělnický kádr, ani sekerník. Ještě možná k tomu koloritu je třeba dodat, že jsme většinu vyučovacích hodin trávili na poli, protože nás tam vyhnali, když se jednotila řepa a když se na podzim sklízela, kdy jsme za mrazu osekávali ty vršky. A potom všechny brambory, sena a žně, noční výmlaty a dokonce jsme holýma rukama trhali v horách len. Protože tam nebyli lidé, šli studenti. Mají se učit nějaký dějepis, nějaké bludy? Tak nás raději poslali sázet stromy v lese, které stejně postupně zahubily exhalace.

Dávali vám za to peníze?

Ne.

Takže to byla vlastně otrocká práce…

Byla to fakt dost otročina.

Studenti fungovali jako levná pracovní síla.

Nebylo to každodenně. Ale v těch špičkách, v sezóně, když hrozilo, že jím to tam shnije, tak nás používali – od toho čtyřicátého devátého do padesátého druhého, co jsem v Chomutově chodila do školy.

Maturovala jsi v padesátém druhém roce. A co bylo potom?

V té době ještě pro mě takovým mementem byly podpisovky, žádající trest smrti pro doktorku Miladu Horákovou.

Jak to proběhlo u vás na škole?

U nás to neproběhlo.

Spousta lidí to asi podepsala, že měla strach.

Strach bylo znamení, znamení moci. U nás ale nikdo neprezentoval, že bychom měli něco podepisovat.

To muselo být hrozně tísnivé ovzduší.

Bylo to opravdu děsně smutné.

Všichni o tom asi věděli, když se to vysílalo v rozhlase.

Moji rodiče se ještě ke všemu znali s blízkou přítelkyní doktorky Horákové Toničkou Maxovou. Myslím, že byla národní socialistka. Brala mého otce jakožto školního inspektora, protože byla zemská školní inspektorka a jezdila k nám na přátelskou návštěvu.

Co bylo po maturitě?

Chtěla jsem na Filosofickou fakultu. Ale existovala něco, čemu se říkalo směrná čísla. Tak jsem šla na rok učit. Dojížděla jsem do Jirkova. Ráno jsem jezdila autobusem a na nástupišti se ke mně hlásil nějaký mladoch. Začali jsme spolu kecat a z něj vypadlo, že bydlí v Praze, u profesora Příhody, který je profesorem na katedře psychologie. A víckrát jsem toho člověka neviděla. Ale uvízlo mi v hlavě, že v rámci Filosofické fakulty existuje katedra psychologie a že bych mohla zkusit se tam dostat. Což se mi podařilo, ač nás přijímali deset do ročníku. Ale v té zkušební komisi nejen že chtěli Těplova, povinné pensum, a profesor Doležal, šéf katedry, se nás na to musel otázat. Ale dalším řádným profesorem byl fenomenolog, profesor Stavěl, který se mě ptal, zda znám Březinu. A protože jsem znala Otokara Březinu, jsem přesvědčena, že mě proto vzali. Žádné jiné velké přednosti jsem neměla. Potom byl na mě pan profesor moc hodný. Jeho přednášky byly skvělé. A ten třetí, co u něj bydlel ten neznámý, to byl profesor Příhoda, behaviorista americké školy. Takže my jsme měli takové spektrum přednášejících. Katedra to byla maličká, leč velmi otevřená a dobrá, podle mého mínění. Vedlejší obor byla filosofie, ten nestál za nic. Povinné pensum z marxismu jsme museli absolvovat. Snažili jsme se v tom trochu orientovat, protože když něco odmítáš, máš o tom také trochu něco vědět. To se dalo uhrát.

S kým jsi tam chodila?

Například Zdeněk Kuťák, který možná ještě dnes působí na katedře psychologie, byl můj spolužák, nebo Zdeněk Helus. Měli jsme tam jedinou holku, která byla komunistka, protože byla z rodiny takového toho lumpenproletariátu. Někdy v šedesátém devátém jsme s Jirkou šli přes Tatry do Polska nafasovat literaturu a potkali jsme ji na chatě u Skalnatého plesa. Kolem byli svišti a kamzíci. Byla tam se svým mužem, ze kterého se vyklubal „ádékář“, z tak zvané Akademie dělnických kádrů, kterého jsme vyštvali ze školy, protože jsme si z něj dělali legraci. On byl chudák úplně ztracený, dělnický kádr, kterého poslali na Filosofickou fakultu, aby nám přednášel dějiny dělnického hnutí a podobně a on ani to neuměl. V tom šedesátém devátém už kádr nebyl a ani ona už nebyla přesvědčená. Nevím, jak se to vyvíjelo potom, jestli se zase znormalizovali nebo ne.

Jaký jste měli studentský život v padesátých letech? Jak to vypadalo v Praze?

Ze začátku jsem bydlela se svou bývalou spolužačkou z chomutovského gymnásia. Potom jsem bydlela na koleji. Já jsem asi vážně studovala, že bych bývala v nějaké hospodě, to ani náhodou, a na tancovačky jsem nebyla. Chodila jsem na koncerty vážné hudby, k stání, do Rudolfina nebo do Smetanovy síně nebo na opery. To jsem měla ráda. Ale výtržnice jsem jako studentka byla pouze mentální. Zásadní „švunk“ se potom udál s Jirkou Němcem, který k nám přestoupil z druhého ročníku medicíny.

V kterém to bylo roce?

Kdy umřel Stalin?

Padesát tři.

To jsem Jirku ještě pořádně neznala. Tak to bylo padesát čtyři.

Jak jsi smrt Stalina prožívala?

Prvně jsem se opila, z radosti, že zemřel.

Kde?

To už nevím. Nebyla jsem na to vůbec zvyklá, takže mi bylo dost špatně. V roce padesát pět jsem se už vdávala. A to jsem už Jirku rok znala. S tím, že mě přivedl na ty nejlepší myšlenky. Ještě musím předeslat, že jsem mu udělala krásnou pověst. Ptala jsem se jiné spolužačky, která studovala medicínu, co je zač ten Němec, který k nám přešel, protože jsme byli celkem soudržná parta. A ona mi řekla, že je to komunista a pěkný blbec a já to všem s láskou a péčí sdělila. Potom jsme se viděli na nějaké výstavě U Hybernů a to už Jirka vedl takové divné řeči. Nato jsme se potkali v Letenském zámečku, kde jsem si půjčila listy o existencialismu a Jirka tam šel pro něco obdobně podvratného, protože v zámečku ještě půjčovali staré časopisy. A když jsme šli odtamtud, už jsme si všechno vysvětlili. Toho blbce připustil, ale toho komunistu ne. A potom už to šlo úplně jiným směrem, s tím, že jsem studium neopustila, ani jednu zkoušku jsem nevzdala.

Profesor Doležal, šéf katedry, nás asi tři holky donutil, že můžeme dělat klinickou psychologii, když nás to baví, ale že potřebuje, abychom dělaly i tu pedagogickou větev, protože chce držet kontakt s profesorem Tardym a s ostatními externisty, kteří s námi pracovali. Tak jsem vlastně dělala dvouoborově, aniž bych si odložila zkoušku. Jediný, kdo

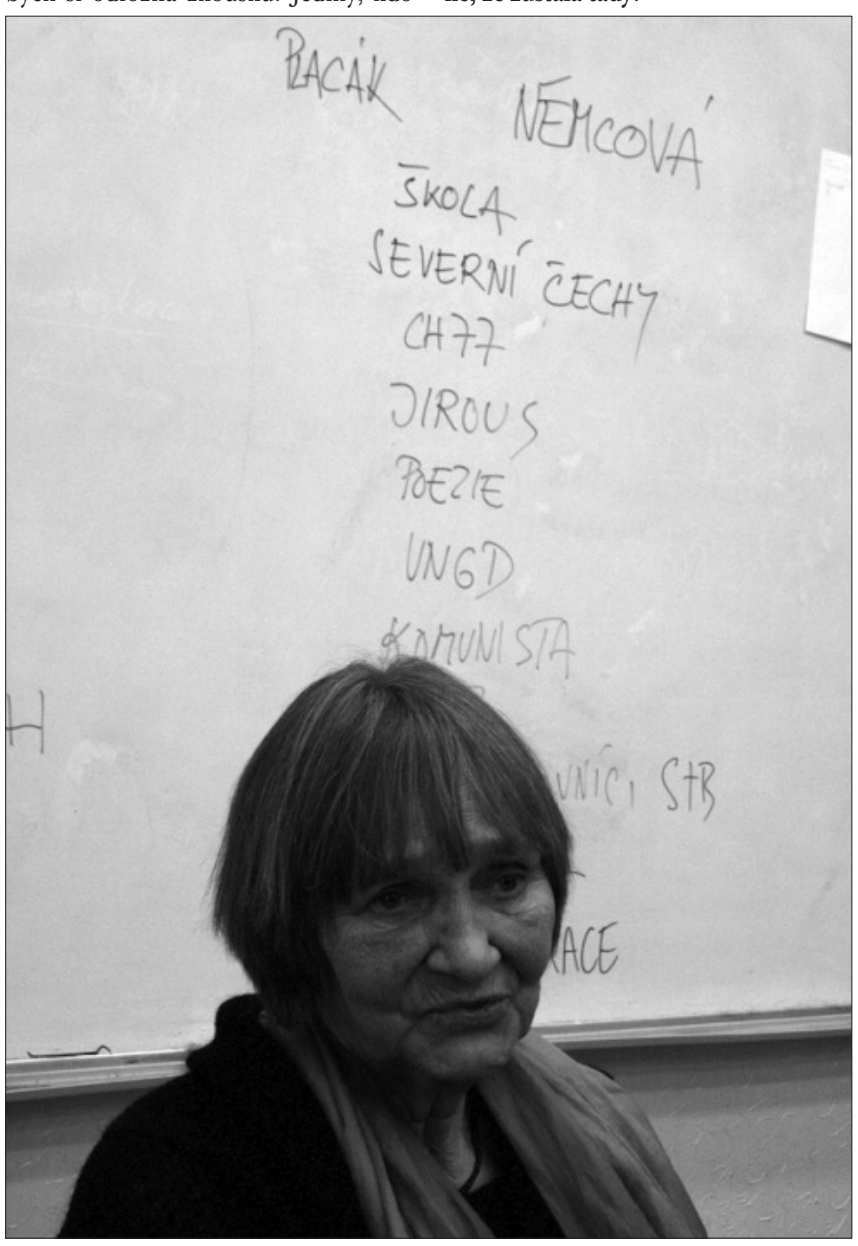

Dana Němcová na besedě se studenty na chomutovském gymnasiu 15.11. 2012

nesl moje už třetí načaté mateřství špatně, byl pan profesor Stavěl, protože myslel, že má někoho pro obor. Komentoval to, že předpokládal, že svých schopností využiji lepším způsobem, než jen mateřstvím. Trochu to zabolelo, takové nepochopení pro to, co to znamená vychovávat takovéto „kousky“ od začátku. Byl to prostě vědec. Je známá jeho práce *Hlad*, obrovská fenomenologická studie a něco ojedinělého tenkrát v našich končinách.

Co se změnilo, když ses seznámila s Jirkou Němcem?

To jsem už chytila ten správný vítr. Já jsem ještě nezmínila, že po maturitě jsem měla nabídku jít studovat československé husitské bohosloví, což jsem odmítla, protože jsem si nebyla jista, jestli na konci studií přijdu na to, že bych se měla živit hlásáním nějaké víry a že tu víru nemám ještě úplně ujasněnou. Takže okolo roku padesát čtyři, padesát pět, kdy spousta lidí z křesťanských kruhů byla zavřena, jsme vyhledávali ty, kteří ještě zůstali. Zase jsem měla pocit, že tady je nějaké bezpráví a útlak, kterému je dobré čelit. Postupně jsem si ujasnila i svou víru a nechala se pokřtít.

Sama sis to ujasnila?

Sama s Jirkou. Ale chodili jsme třeba k panu profesorovi Vašicovi, který, kromě toho, že byl expert na staroslověnštinu, objevil třeba, že barokní básník Bedřich Bridel je český básník. Zabýval se právnickými spisy Cyrila a Metoděje a tak dále. Byl to velmi učený pán. A takových jsme přece jen ještě pár našli, které nezavřeli. Procházela jsem tam takovou zážitkovou katechezí, klasickou jsem nikdy neprodělala. Potom jsme chodili k Reinsbergovi, vynikajícímu knězi, jehož liturgie byla velmi sdílná. Pokud mu bylo rozumět, protože mluvil z kazatelny a chvíli hlasitě a chvíli tiše, aby to bylo dramatické. Potom polovině z toho člověk nerozuměl, když neseděl až pod kazatelnou. Ale byl báječný i soukromě. Jako se starým skautem se s ním znal Jirka z dob skautských. Potom jsme navštěvovali lidi jako Jakuba Demla, Reynkovy, které dodnes miluji, paní Suzanne Reynaud. Nezapomenutelná byla návštěva Petrkova. To jsme se vraceli z Polska a napadlo nás, když nás stop vyhodil někde v Havlíčkově Brodě, Reynkovy navštívit. Došli jsme do Petrkova pěšky přes Svatý Kříž zezadu, od polí. Tam byla nějaká branka a za ní velké stavení. Prolezli jsme na dvůr. V chodbě v prvním patře se svítilo a visel tam krucifix. Tak jsme si říkali, že by to mohlo být ono, ten jejich zámeček, zabušili jsme tam a byli jsme přijati jako domů. Byli tam všichni, Jirka Reynek, Daniel, starý Reynek, který po ránu míchal guláš a mezi tím měl měděnou destičku, kde si vždycky něco „uryl“ a zase zamíchal. A vařil už brambory pro prasata. On měl takový jiný denní a noční systém. Chodil velmi záhy spát a vstával okolo třetí hodiny ráno. To nejvíc pracoval. A byl skvělý. A jeho paní jsem měla také moc ráda.

Kdy jste tam byli poprvé?

To mohl být rok padesát devět, šedesát. To jsme nejvíc jezdili do Polska.

Nenesla to Suzanne Reynaud úkorně, že zůstala tady?

Byla moc smutná a stýskalo se jí. Sedávala v takovém nádherném, starožitném křesle vedle empírových kamen, ve vlasech měla fialovou stužku, vlasy měla šedivé, krásně upravené a vzpomínala. Potom mě vzala do zahrady, byl to napůl sad, kde pan Reynek jeden čas pásal ovce. A v té listnaté části rostly divoké bramboříky, které já miluji, a zrovna kvetly. A na druhé straně, kde nebylo tolik stromů, byla tráva a různé květinky, přivezené jako semínka z Grenoblu, z toho kraje, který zůstal vězet v paní Suzanne. Hrdě mi s Daníkem ukazovali, že to je rostlinstvo, které Daniel přivezl. Ovšem on kromě toho přivezl také Hi-Fi aparaturu. A s ní přivezl Milhauda, Honeggera, oratorium o Svaté Johance z Arku. Nezapomenu, jak sedím jako u vytržení, v pozadí okno, dělené na malé tabulky, za ním fuchsie, protože ty miloval pan Rynek, a ty stromy na vzdálenějším horizontu. A jeho dřevěná trucovnička, kde to měl obložené francouzskou literaturou, ale tu už trošku četly myši.

V padesátých letech, to musela být návštěva ráje.

Nádhera. A víš, kde jsme tam spali? Byla jedna místnost, kde spal pan Reynek a paní tam chodila spát. On tam asi i pracoval. Nikdy jsem tam nebyla. Dále byla ta kuchyň a jeden obrovský pokoj, kde byly pouze knihy a ta hudba a ta kamna, kde se obývalo. A za tím ještě další, později adaptovaný salón s naleštěnými parketami. Ale když my jsme tam přišli, byl to pokoj, který nebyl zařízen. Stálo tam velké křídlo. Na zdi byly dva barokní relikviáře a na podlaze několik hromad nádherně vonících jablek a několik hromad stříže z těch ovcí. A tam jsme na zemi spali. A bylo to nejkrásnější spaní. Když jsem přišla do toho salónu potom, tak jsem byla smutná. A byl tam i záchod, kde se i pavouk učil ve vypadlém suku ve dveřích od pana Reynka. Ten tam dělal stejné linie jako byly na těch obrazech. Reynek byl vrostlý do toho prostředí nebo to prostředí do něj. To byla taková symbióza.

Takže když si dnes prohlížíš nějakou Reynkovu monografii, tak to všechno vidíš…

Všechno to vidím, včetně těch ústrků a té výlučnosti, která tam byla. S tím, že Jiřík, který byl introvert, básník, hrozně citlivý chlap, krmil prasata a Daniel, který byl takový komunikativnější, pracoval někde v okolí Havlíčkova Brodu v traktorové stanici.

Reynek měl nějaký důchod?

Já myslím, že ne, protože vím, že ještě když jsme je neznali, tak Terezka Tichá, což byla pozdější manželka tajemníka Jana Masaryka, toho doktora Suma, ještě jako vysokoškolačka jezdívala do Petrkova, protože její tatínek byl Albert Tichý, muzikolog, který se přátelil s Reynkovými. A vozila takové malé obrázky, které prodávala, třeba za pětikorunu nebo desetikorunu, protože Reynkovi neměli nic – žili z platu synů, který byl pochopitelně minimální. Aby tam něco adaptovali nebo upravovali, na to nebylo ani pomyšlení. Byl tam suchý záchod a prošlapané schody. Já to milovala tak, jak to bylo.

Jak jste se dostali k Demlovi?

Autostopem, normálně jsme tam přišli a zabouchali. Deml byl nesmírně milý. Také jsme tam přenocovali. Každé ráno sloužil ve své domácí kapli mši za Prahu a za tuto zemi a za všechny lidi, kteří zde žijí. Sloužil ji sám sobě. Jen pokud tam někdo byl, tak se účastnil.

Mše už nemohl sloužit.

Ne. Myslím, že ani neměl státní souhlas.

Z těch jeho různých korespondencí vyplývá, že někdy moc milý nebyl.

Ano, to ano, chytil i blbý vítr. Ale jako starý pán, když viděl, že k němu někdo vážil cestu, tak byl milý. Možná, že měl někdy blbější náladu. Později tam o něj pečovala paní Vodičková, od toho Timotheje Vodičky.

Pamatuješ si, o čem jste mluvili?

To si nepamatuji. Já jsem takový debil, že si pamatuji, jak jsem koukala v noci z okna na lišaje topolového, zatímco Jirka s ním hovořil o literatuře a o všem možném. Mnoho lišajů létalo a naráželo do okna s těmi svými úplně rubínovými očky jak na ně světlo působilo. Tak to si pamatuji, lišaje topolového s rubínovými očky.

Zmínila jsi, jak jste s Jirkou jezdili do Polska.

Jirka sledoval *Tygodnik powszechny* a pokud přišel ke *Znaku* nebo k *Wiezi*, tak tyto dva křesťanské časopisy. Tak jsme se rozhodli, že se tam pokusíme navázat kontakt na „ Znak“ a s malým pohraničním stykem přes Tatry jsme přelezli hory jako turisté. Potřetí jsem tam šla těhotná, po řetězech. Poprvé jsme úplně upadli, protože už v Zakopaném, v knihkupectví, bylo všechno. Včetně našeho *Svědectví*, jejich *Kultury*, emigrantského časopisu, všech možných uměleckých monografií, filosofických knih a různých novin a časopisů. Tak jsme si řekli, že to zkusíme do Krakova, přestože jsme věděli, že když někoho chytnou pouze s povolením pro pohraniční styk, tak ho pošlou stavět Varšavu. Riskli jsme to, vlezli jsme do vlaku a vystoupili jsme v Krakově, kde jsme osobně neznali nikoho. Šli jsme navečer městem a bylo nám jasné, že nemůžeme zůstat na ulici, protože by nás sebrali. Náhodou jsme narazili na kostel, který byl akademický, takže tam byli vysokoškoláci. Muselo to být v roce padesát sedm, protože v té době jsme ještě byli na škole – promovala jsem v roce padesát osm. Vešli jsme do kostela, kde byla mše, a vyhlédli si studenta, který šel k přijímání. Když se vycházelo, čapli jsme si ho a řekli mu, že jsme tam bez dokladů, jsme studenti z Prahy a jestli nás může nechat přespat. On říkal, že bydlí bohužel na koleji, ale že nás seznámí s někým jiným. A ten, kdo se nás na jeho přímluvu ujal, byl Wilkanovicz, což byl spolupracovník *Znaku*. S ním jsme potom celou tu dobu zůstali v kontaktu. Přes něj jsme se potom seznámili s doktorem Stome a s Mazowieckym, se všemi významnými lidmi ze *Znaku*.

Jezdili jste tam potom často?

Byli jsme tam častěji. Dokonce na ten malý pohraniční styk jsme byli až u moře a v Czestochowe. To je spousta dalších zážitků.

Kontakty s Poláky jste udržovali až do listopadu?

Samozřejmě, pořád. Ještě když Markéta nastupovala po listopadu v Polsku jako velvyslankyně, narazila tam na tuto partičku. A krom toho, i ti mladší, kteří se zase stýkali v rámci jejich Solidarity a naší solidarity se Solidaritou. Polsko je naše oblíbená země.

Nikdy se nestalo, že by vás chytili?

Bohudíky ne. Měli jsme asi kliku i na hranicích, když my jsme šli do Tater a táhli jsme batohy a ještě krabice s tiskovinami nazpátek. Legálně a opravdu s pasem jsem tam byla jen v sedmdesátém šestém na *Jazz Jamboree* ve Varšavě.

Přes Jirku jsi se dostala do katolického prostředí. Co to bylo za lidi?

Pro mě to byla církev pronásledovaná, zbavená všech mocenských nástrojů, v tom smyslu jak ji vnímali moji rodiče, opravdu očištěná. To bylo, myslím, docela v božím plánu. A obdivovala jsem hrdinství i úroveň jak kněží, tak intelektuálů. Když se začali, počátkem šedesátých

pokračování na straně VI

„Velebnej pan Toufar je mučedník a zázrak to byl!“

Rozhovor s básníkem a novinářem Milošem Doležalem

Událostem, které se váží k číhošťskému zázraku, se věnuješ víc než dvacet let: sbíráš svědectví, dokumenty, fotografie, letos ti vyšla kniha* Jako bychom dnes zemřít měli – drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara. *Jak ses k věci dostal? Odkud to zaujetí?

Skoro by se dalo říct, že si mě Josef Toufar vybral sám. Zní to trochu jako mystická odpověď, ale říkám ji s nadsázkou, důvod je ve skutečnosti prostý. Pocházím z Vysočiny, z krajiny mezi Ledčí nad Sázavou, Humpolcem a Havlíčkovým Brodem, z míst, kde Josef Toufar kdysi působil. V roce 1940 přišel jako mladý kaplan do městysu Zahrádka, do farnosti, kam patřily i Horní Paseky, kde žili moji prarodiče. Byli jeho farníky a osobními přáteli, takže Josef Toufar, to je součást paměti našeho rodu, součást příběhu naší části Vysočiny. Jeho jméno jsem slýchal od dětství. Vzpomínám si na takový moment – jednou o prázdninách jsem seděl na kamenném zápraží našeho statku na Pasekách a babička mi říkala: „Tady na těchto schodech stál jednou pan farář Toufar a říkal Pepíkovi, teda tvému dědovi – Josefe, teď máš jeden kabát. Ale až přijdou komunisti k moci, vezmou ti ho a nebudeš mít ani ten.“ Znělo to trochu jako proroctví, které se bohužel naplnilo. A když jsem dospíval, začal jsem se podrobněji zajímat o číhošťskou kauzu, draplo mě to hluboce a už neopustilo. Na počátku devadesátých let jsem o pateru Toufarovi psal diplomovou práci, tehdy ještě žilo mnoho pamětníků a důležitých svědků, jeho spolupracovníků, příbuzných, kteří dneska už nejsou. Natáčel jsem s nimi rozhovory, zapisoval jejich vzpomínky, chodil do archivů, vytvořil jsem dvouhodinový rozhlasový pořad, podílel jsem se na filmovém dokumentu, a nakonec ta práce tak nějak přirozeně vykrystalizovala, dorostla do knihy.

Patera Toufara utýrali příslušníci Státní bezpečnosti v roce 1950 - ty ses do Číhošti poprvé vypravil ještě za komunismu, byť na sklonku osmdesátých let. Nakolik byly ty události v kraji živé? Jak lidé reagovali, když ses jich na zavražděného faráře ptal?

V létě roku 1988 jsem našel u rodičů ve skříni pod starými hadry noviny z osmašedesátého - Lidovou demokracii, na jejíchž stránkách skvělý novinář Jiří Brabenec tehdy očistil Josefa Toufara od lživých komunistických propagandistických pomluv, popsal jeho umírání a dokonce demaskoval jednoho z estébáků, kteří Toufara mučili, soudruha Ladislava Máchu. Už jsem sice leccos věděl, ale tohle bylo takové důležité postrčení. S jedním kamarádem jsme tedy sedli na kola a vyrazili do Číhoště, vzdálené od nás 10 kilometrů. A teď si představ, že jako šestnáctiletý kluk přijedeš do vesnice, na návsi před břízolitovou Jednotou se začneš vyptávat lidí, zmíníš se o zázraku, řekneš Toufarovo jméno, a oni nepromluví, chytají se za hlavu a rychle odcházejí pryč, jako bys měl mor. Potom jsme navštívili manžele Trtíkovy, což byli blízcí přátelé Josefa Toufara, a pan Trtík, kostelník, nás taky odháněl: „Já se s vámi bavit nebudu, já vám nic neřeknu, já se bojím!“ Až teprve jeho manželka, která se zrovna vrátila od slepic, prohlásila: „Velebnej pan Toufar je svatej mučedník a zázrak to byl!“ Byla to jediná osoba v tehdejší Číhošti, která se nebála a řekla takovou věc natvrdo. Myslím, že Číhošť je trochu zakletá a ustrašená dodnes: ve volbách tam vyhrávají komunisti a o Toufarův příběh jakoby neměl zájem skoro nikdo, jen místní farář a pár pamětníků a věřících.

Josef Toufar byl zatčen poté, co se v Číhošti v prosinci 1949 během mše zakýval křížek na oltáři a místní lidé to přijali jako Boží znamení. Všeobecně se ví, že StB chtěla Toufara donutit k přiznání, že se účastnil církevního spiknutí, které mělo manipulovat s věřícími a poškodit KSČ – a že estébácké výslechy byly tak brutální, že je farář nepřežil. Ty jsi ale, myslím, první, kdo se zabývá Toufarovou osobností, ne jen posledními týdny jeho života…

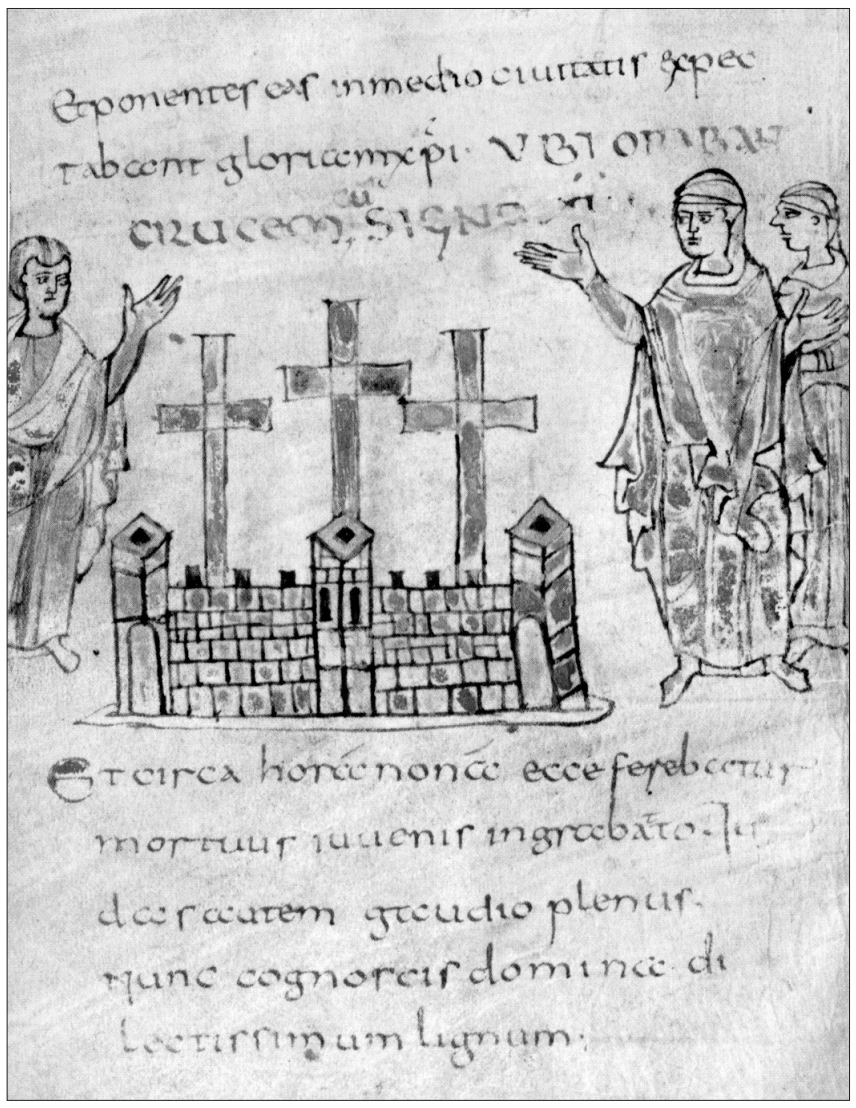

Kreuzauffindugslegende, Südliche Diözese Augsburg, před a kolem roku 814

Veřejný obraz Josefa Toufara byl vždycky buď vylhaný, nebo nedostatečný, povrchní. V padesátých letech vyšly brožurky, které ho sprostě dehonestovaly, komunistická propaganda o něm šířila vulgární lži až do pozdní normalizace, pouze na konci šedesátých let o něm někteří mluvili a psali trochu jinak. Po převratu se sice objevila řada drobných publikací, které nahlížely patera Toufara jako oběť komunismu, ale většinou zase popisovaly jen závěr jeho života, mučednictví, výslechy ve Valdicích, případně se vyjadřovaly k úkazu v číhošťském kostele. A vše uchopovaly pouze z politického hlediska. Z Josefa Toufara se stal symbol, jeho život byl upozaděný, zastřený. Jenže když Toufar umřel, bylo mu skoro padesát let a měl za sebou netuctovou životní cestu. A mě zajímalo, kdo to vlastně byl. Do jakých poměrů se narodil, kde vyrůstal, jakým byl člověkem, knězem a jak ovlivnil život obce. Jaké stopy po sobě zanechal a proč se to vše stalo právě jemu. Byl k tomu vyvolený, předurčený? Když jsem pak postupně skládal obraz jeho životního příběhu, poznával jsem skrze Toufarovu postavu také historii části naší Vysočiny. Toufar byl venkovský člověk robustní sedlácké postavy - pocházel z Arnolce, malé vesnice u Polné, roku 1902 se narodil v čísle popisném 1, což byla zájezdní hospoda, tedy ústřední bod, místo, kde se odehrával společenský život obce, svatby, pohřby, obecní schůze. Myslím, že to jeho život zásadně formovalo: vyrůstal mezi venkovany, měl k nim přirozený, nemoralizující, snad až „nefarářský“ přístup. Jako kaplan a potom jako kněz, se k lidem choval neobyčejně přívětivě, žil s lidmi jejich všednost. Žádný morous-jezevec, zalezlý na faře, ale otcovský přítel, vlídný pedagog, vtipný společník. Na Josefu Toufarovi bylo nesmírně sympatické, jak byl přirozený a mužný ve svém kněžském vystupování, jak se choval k druhým, jak mezi nimi žil - nedělal rozdíly mezi chudákem a lékařem, s oběma jednal rovně, srdečně a otevřeně. A neřešil, jakého je kdo vyznání – ale především, zda bližní potřebuje pomoci či poradit.

Jak se stal Josef Toufar knězem? Do semináře ho poslali rodiče?

Ne, rozhodl se sám, od dětství měl takovou zvláštní touhu po kněžství. Nebyl od ostatních nijak oddělený, spíš takový normální venkovský rošťák, ale občas třeba vylezl na vrbu, pod ní shromáždil kamarády a kázal jim, napodoboval kněze, kterého vídal ve farním chrámu ve Zhoři. Měl ale před sebou dost obtížnou a křivolakou cestu. K jejich hospodě patřilo i 40 hektarů polí, koně a krávy a z toho vyplývala celoroční dřina. Když bylo Josefu Toufarovi osm let, umřela mu maminka a otec musel všechny děti ještě víc připoutat k hospodářství, žádná studia nepřipadala v úvahu. Změnilo se to až ve chvíli, kdy Josefův otec zemřel, a to už bylo synovi skoro šestadvacet. Neměl maturitu, bez ní nemohl do semináře, a tak v roce 1928 nastoupil do gymnázia v tehdy Německém Brodě. Do primy s ním chodili o patnáct let mladší spolužáci, a překážky, které musel překonávat, byly enormní.

To začal chodit do denního studia?

Docházel každý den do školy jako běžný gymnasista a žil ze svého dědického podílu. Zažíval pochopitelně spoustu komických situací: rodiče si ho pletli s profesorem, školník si myslel, že Toufar je inspektor, protože byl nejen starší, ale taky o dvě hlavy vyšší než ostatní, spolužáci mu přezdívali „děda“. V brodském ústavu si na něj však zasedl profesor matematiky Lebeda, řečený Fiškus, který Toufara nechtěl pustit do dalšího ročníku, protože se Josefovi nedařilo v matematice a deskriptivě, což člověk moc dobře chápe. Naštěstí přišla pomoc v podobě profesora Boštíka, místního básníka a katechety, který Toufarovi poradil, aby přestoupil na vlídnější a vstřícnější gymnasium do Chotěboře. Roku 1935 tam Josef Toufar maturoval. V jeho osobním fotoalbu pochází skoro polovina snímků právě z času chotěbořských studií. Myslím, že to pro něj byla velmi šťastná doba, mohl se v klidu vzdělávat, číst, nikdo ho neterorizoval, neprožíval žádné stresy. Spolužáci ho měli rádi, chodili se za ním jako se starším a zkušenějším radit. A jak už jsem říkal, Toufar nebyl nějaký ustrčený mudrlant, bral je jako kamarády, nezkazil legraci, dokonce hrál v místní kapele na basu, chodil tancovat. Jen na sport byl trochu více levý, do fotbalové mičudy se sotva trefil.

V kterých farnostech Josef Toufar působil, když absolvoval seminář – a než se dostal do Číhoště?

Jeho kněžské svěcení proběhlo v červnu 1940 v Hradci Králové, kde navštěvoval seminář. Po vysvěcení chvíli vypomáhal ve Zhoři a jeho prvním kaplanským místem se stala Zahrádka, kterou jsem už zmiňoval - městys, zatopený v pozdějších letech želivskou socialistickou přehradou, dnes už z něj zůstal jen opuštěný kostel sv. Víta. Toufar tam působil celou válku a pak až do roku 1948. Nastoupil k děkanovi Schwallerovi, což byl starší člověk s takovými rakousko-uherskými návyky, který měl rád hony, dobré jídlo a klid. S Toufarovým příchodem začal v Zahrádce úplně nový život. Zralý, čtyřicetiletý kaplan tu farnost doslova rozpohyboval, a když po válce založil místní Sdružení katolické mládeže, mělo tři stovky mladých členů. Inicioval také vznik měšťanské školy, vznik gymnázia v Ledči nad Sázavou, zařizoval lidem důchody, pořádal divadelní ochotnická představení i taneční zábavy pro mladé. Důležité je, a Josef Toufar to zdůrazňuje i v několika dopisech, že sám sebe považoval za kněze, který je určený, poslaný pro všechny, bez ohledu na jejich přesvědčení, politické názory atd. Po rozlehlé farnosti nejezdil autem ani na motorce, ačkoli si takový starší vehikl později pořídil, ale chodil převážně pěšky, zastavoval se s lidmi, kteří pracovali na polích, pomáhal konkrétně, kde bylo třeba. Z toho všeho plynula jeho obliba a přirozená autorita. Nepřehlédnutelné také bylo, jak obětavě a vlastenecky působil za okupace, kdy se lidé cítili ohroženi. Toufara si vážili, protože v něj mohli mít důvěru. Hned po únoru 1948 musel nicméně ze Zahrádky odejít, postavili se proti němu místní a okresní funkcionáři v čele s pozdějším estébákem Konopkou. Farníci ho nechtěli pustit, hájili ho, vznikly petice, které podepsaly stovky lidí, včetně věřících z jiných církví i komunistů. Marně.

Pater Josef Toufar byl přemístěn do Číhoště, kde si počínal – pokud jde o vztahy s lidmi - podobně jako v Zahrádce. Jestli jsem správně pochopil, tak nebyl odbojný nebo dokonce radikální kněz, ale současně odolával komunistickým tlakům, podle jednoho z kádrových posudků nebyl „ochoten přihlásil se k budovatelskému úsilí“. Zhruba rok po jeho příchodu došlo k už zmíněnému úkazu, k pohybu kříže. Jakou roli ta událost hrála v komunistickém tažení proti církvi? Viděli estébáci v Toufarovi nebezpečí - nebo šlo spíš o to, že věc vzbudila v kraji pozornost, StB se s ní chtěla vyrovnat a současně ji propagandisticky využít?

Křížek v kostele Nanebevzetí Pany Marie se třikrát pohnul 11. prosince 1949, což tehdy byla třetí neděle adventní. Pohnul, zkroutil se a zůstal vychýlen nad svojí základnu, ale nespadl. Asi týden poté místo důkladně ohledávali dva příslušníci SNB z Ledče nad Sázavou, tehdy okresního města, a pak sepsali zprávu, že nic podezřelého nenašli. P. Toufar chtěl, aby vznikla nějaká církevní komise, která by úkaz přezkoumala a vydala nějaký závěr. Teprve až začátkem ledna 1950 poprvé v Číhošti slídil estébák z Jihlavy Václav Dáňa, přestrojený za zbožného poutníka, čili Státní bezpečnost se do případu vlomila postupně, z vyšší a vyšší úrovně, nakonec až z pražské ústředny. Pohyb kříže vidělo dvacet lidí, ale otec Toufar ne, protože kázal a díval se z kazatelny směrem do lidí. Naivně se pak domníval, že když se to stalo při kázání, vlastně za jeho zády, nic mu nehrozí a nemůže být z ničeho viněn. Církevní komise však pro dramatický spád událostí nevznikla. Na konci ledna 1950 byl Josef Toufar nikoli zatčen, ale přímo unesen z číhošťské fary. Musíme si uvědomit, že vztah státu a katolické církve byl v té době vyhrocený, státní aparát jí vyhlásil otevřenou válku, bez úhybných taktických manévrů. Nové oklešťující zákony, podvodná Katolická akce, zákaz čtení biskupských listů, první zatýkání duchovních, řada z nich byla souzena. Skutečnost, že se kříž zahýbal, zachvěl právě v téhle vypjaté době, je pro mne pozoruhodná, ba tajemná. Dlouho jsem byl přesvědčen o tom, že šlo o provokaci Státní bezpečnosti, ale teď, po všech archivních výzkumech se odvažuji tvrdit, že estébáci tomu nejdříve nevěnovali velkou pozornost, byli zaskočeni. A až zájem lidí, zájezdy a poutní výpravy, které do Číhoště začaly jezdit, je vytrhly ze zimního spánku. Trvalo jim skoro měsíc, než zareagovali.

Zmiňuješ archivní dokumenty – jak se podle nich vyšetřování vyvíjelo?

Po třech týdnech hrubých výslechů ve Valdicích neměli estébáci v ruce vůbec nic. Pater Toufar se nepřiznával, protože neměl k čemu, a estébáci samozřejmě záhy zjistili, že v pohybu kříže nemají prsty ani další zatčení, kostelník, bohoslovec Zmrhal, kovář Pospíšil, ledečský děkan Slavíček a další. Uvědomme si, že estébáci byli materialisté, kteří přeci nemohli připustit, že se křížek hýbal samovolně

pokračování na protější straně

Zázračný život Josefa Toufara

I když je slovní spojení „číhošťský zázrak“ vepsáno do historického povědomí části veřejnosti, ve skutečnosti se o něm mnoho neví. A slovo zázrak v něm vystupuje vlastně v uvozovkách, byť se formálně neužívají. Není divu, vždyť kdo by dnes věřil na zázraky. Pohyb křížku, k němuž došlo v číhošťském kostele v prosinci 1949, však dodnes nikdo uspokojivě nevysvětlil.

Kdo (nebo co) ale dřevěným křížkem pohnulo? Farář Josef Toufar nikoliv. Vždyť i Státní bezpečnost se marně pokoušela sestrojit mechanismus, který by byl zároveň skrytý a fyzikálně (mechanicky) funkční, a dalo by se jím tedy něco podobného vykonat. A křížkem tudíž nepohnula ani StB, jejíž „provokací“ číhošťský jev údajně byl – to je dodnes nejrozšířenější verze případu. Kdyby StB číhošťský zázrak opravdu zinscenovala, pak by se přece nesnažila z Josefa Toufara vytlouci přiznání, jak křížkem hýbal. Pouze by se ho snažila domučit k souhlasu s tím, že zkonstruoval a použil mechanismus ve skutečnosti vyrobený a narafičený estébáky. Zbývají tedy vysvětlení jako davová sugesce (nicméně žádného ze svědků nepřimělo ani policejní vyšetřování k tomu, aby své svědectví odvolal), hypnóza (kdo by ji ale způsobil?) či třeba lokální zemětřesení. Anebo nefalšovaný „zásah shůry“, tedy interpretace z dnešního pohledu zcela nevědecká.

Po listopadu 1989 vyšlo na dané téma hned několik publikací. Avšak ten, kdo by od letošní novinky – knihy *Jako bychom dnes zemřít měli* – čekal nějaké převratné objevy v duchu moderní „záhadologie“, bude asi zklamán. Autor, básník a publicista Miloš Doležal, se totiž zaměřil na životní pouť Josefa Toufara, na jeho osobnost. Měl k tomu řadu důvodů: pochází z kraje, kde Josef Toufar působil, od gymnaziálních let se o něj intenzivně zajímal a sám Josef Toufar, zdánlivě mrtvý, s ním prý dokázal podivuhodně komunikovat. Z tohoto zvláštního vztahu se po řadě článků i rozhlasových pořadů nakonec zrodila kniha. Miloš Doležal k ní léta zrál, neboť je autorem nejen básnických sbírek a fejetonů, ale i rozhlasových pořadů, televizních scénářů i knižních rozhovorů s tématikou druhé světové války a komunistických represí padesátých let. A kniha o Josefu Toufarovi ho usvědčuje z toho, že dovede být v jedné osobě historikem (precizní prací s obsáhlým souborem pramenů; mnohé z nich tvoří objemnou přílohu knihy), investigativním novinářem (dlouholetým zpovídáním svědků, mnohdy až detektivním pátráním po dokumentech) a básníkem (jazykem i kompozicí díla).

Kniha je proto žánrově obtížně zařaditelná, neboť vykazuje přednosti práce historické a současně dokládá schopnosti autora poutavě vyprávět a vést děj k dramatickému finále. Nemá velké kapitoly, skládá se z řady nadpisy oddělených pasáží, její kompozice nejlépe odpovídá filmu – pokud bychom každou kapitolku považovali za jedno z filmových políček. Filmový dojem pak podtrhává i obsáhlá fotografická výbava, provázející jak samotný text, tak připojená v příloze.

A jaký hrdina z tohoto papírového „filmového plátna“ vystupuje? Pokud se vůbec stačil Josef Toufar zapsat do širšího historického povědomí, tak spíše jako sice dobrosrdečný, leč venkovský (a tedy vlastně omezený) kněz, jenž ke všemu přišel poněkud náhodou, jako slepý k houslím. Že se tedy do celého případu dostal trochu jako „Pilát do kréda“.

Síla i hlavní přínos Doležalovy knihy však spočívají právě ve vyvrácení výše popsané povrchní představy, v důkladném doložení pravého opaku (samozřejmě, kromě té dobrosrdečnosti). Josef Toufar prokazoval tíhnutí ke kněžství již od dětství (kamarádům například kázal z vrby), ale musel si ho těžce vybojovat. Až po smrti otce, který studiu svých dětí nepřál, mu umožnila, v pokročilém věku dvaceti šesti let, usednout do lavic primy gymnázia v Německém (dnes Havlíčkově) Brodě a přes maturitu a seminář v Hradci Králové dospět ke kněžské službě. V ní se Toufar dokázal vyhnout stereotypu „velebného pána“, co odslouží bohoslužby či pohřby a pak usedne v hospodě se starostou, učitelem a několika sedláky k mariáši. Pro jeho činnost byla typická velká starost a péče o všechny stránky života farníků, nejenom o nějaké od běžného života separované duchovno. Pomáhal jim na polích, při studiu, při jednání s úřady a podobně. Komunistům se stal trnem v oku dávno před únorem 1948, neboť v okruhu jeho působnosti rostla účast na bohoslužbách i jiných formách náboženského života. Možná i zkušenost z gymnázia (zpočátku nepochybně dost trpká), kdy seděl v jedné lavici s mnohem mladšími spolužáky, v něm vypěstovala schopnost oslovit mladé lidi. Nepoužíval žádné speciální triky či „vychytávky“, jak „podchytit mládež“. Přitahoval spíše neokázalým zájmem o život mladých lidí (organizoval pro ně například i taneční kursy v hospodském sále) a ochotou jim pomoci, často na úkor vlastních, již tak dosti omezených hmotných prostředků.

Pohyb křížku a následná reakce komunistické moci vystavily Josefa Toufara tvrdé zkoušce a přivedly ho k mučednické smrti v důsledku několikatýdenního bití a týrání s cílem „vybouchat“ z něj přiznání, že údajný zázrak zaranžoval on. Číhošťské události totiž, jak plyne z dokumentů, znervóznily ba vyděsily i nejvyšší komunistické funkcionáře, cítící, že by skutečný zázrak (neboli zásah Boží moci) zpochybnil jejich vlastní ateistický „světový názor“, a tedy vyvrátil nosné ideové pilíře jejich režimu. Zázrak v zapadlé vísce kdesi na Vysočině. Údery vyšetřovatele Máchy, kterého nadřízení popoháněli, aby z Toufara konečně vyrazil přiznání, že křížkem hýbal on (a tedy že zázrak má tzv. racionální vysvětlení), tak byly též výrazem běsného strachu špiček komunistického režimu z praktického popření základních pouček jejich vlastního kultu.

Zvláštní, jak pouhý pohyb křížku v kostelíku v zapomenutém kraji „polechtal“ totalitního rudého Leviathana, který si v té době pečlivě brousil zuby ke „konečnému řešení náboženské otázky“, na nejcitlivějším místě. A tím, kdo musel jeho následný odvetný úder nést na svých bedrech, byl právě Josef Toufar, jehož si, jak naznačuje Doležalovo dokumentární „nasnímání“ jeho života, k tomu Bůh zvláštním způsobem vyvolil a vychoval. Právě tato perspektiva patrně poskytuje klíč k tomu, abychom pochopili, co se vlastně v adventu v prosinci 1949 v Číhošti stalo.

Josef Mlejnek jr.

Miloš Doležal: *Jako bychom dnes zemřít měli,*
drama života, kněžství a mučednické smrti
číhošťského faráře P. Josefa Toufara
Nová tiskárna Pelhřimov, 2012, 446 stran

Socrealistické předlohy impresionistického hnutí

Roccovu inscenaci **Debussyho** opery ***Pelléas a Mélisanda*** na počátku nové operní sezóny v Národním divadle hodnotila již řada recenzentů. Doposud platilo: co kritik, to různý názor. Tentokrát se však všichni shodli (mluvím jen o režijní koncepci a inscenaci díla) a v tisku jsme se dočetli na vrub režiséra např. takováto ohodnocení: „rozpaky a dojem nudy“ (Radmila Hrdinová), „z inscenace čiší bezradnost a chlad“ (Dita Hradecká), „opera kouzla zbavená“ (Radmila Hrdinová), „trapný inscenační kolaps“ (Anna Šerých), „přešlap“ (Věra Drápelová), „tupé, černé a studené ztvárnění zupácky zadupávající dech i tep díla“ (Anna Šerých) atp. Někteří recenzenti šli ještě dále a dělají si z režiséra a jeho scestné koncepce vyloženě legraci: „Měla-li být Roccova inscenace snad dehonestací Debussyho opery, pak se tento úmysl zdařil“ (Olga Janáčková).

Ve výčtu bonmotů na hlavu režiséra Rocca bychom mohli pokračovat. Kritikou však byly kladeny i daleko závažnější otázky: „Kdo je vlastně za takový inscenační kolaps zodpovědný?“ (Anna Šerých.) A dále se kritika ptá: „Představení má být příšerným varováním nebo spíš prostým odhalením příšerného stavu opery Národního divadla?“ (Anna Šerých.)

Domnívám se, že to druhé. A kdo je za to odpovědný? Jak je možné, že se mladý, začínající režisér stane hned uměleckým šéfem opery Národního divadla? A strhne na sebe v Debussyho opeře nejen režii, ale i výtvarníka scény, spoluautora světelného designu a kostýmů? Je to vůbec možné? Je to možné. U nás ano. Je to výsměch. Výsměch publiku, jen ať si s inscenací poradí samo. Nebudeme hodnotit pěveckou a hudební stránku věci, o té bylo napsáno dost a téměř vše je dostupné na stránkách operaplus.cz. Podívejme se na představení trochu zevrubněji z hlediska inscenačního.

Každý, kdo se o kulturu jen trochu zajímá, ví, že Maurice Maeterlinck byl vrcholným představitelem symbolismu. Jeho drama *Pelléas et Mélisande* se odehrává na rozhraní vědomí a nevědomí. Maeterlinck pracoval „na hranici poezie a ticha...se zvukovostí spící vody“ (Gaston Bachelard: *Voda a sny*). Hra je protkána symboly, které hrají v Maeterlinckově díle klíčovou roli a Debussy je převzal. Klíčovou roli hrají v díle ale také živly s veškerou svou symbolikou sobě vlastní: voda (v opeře představována studnou a mořem), vzduch (věž), země (jeskyně) a oheň (nápadná a důležitá je v díle téměř úplná absence ohně, tedy slunce). To vše režisér Rocc ve své inscenaci zrušil. Namísto toho vidíme na scéně mužské představitele ve vojenských uniformách, takže je od sebe divák těžko odliší, a Mélisandu v modrém plášti s červenými gumovými rukavicemi. Ano: uklízečka. Co navíc, Rocc zrušil i základní scénický prostor – vertikálu a horizontálu – které hrají rovněž důležitou a symbolickou úlohu. Např. slavná scéna s dlouhatánskými vlasy, které Mélisandě vypadnou z okna hradní věže (o čemž Mélisanda zpívá) a do nichž se pod věží stojící Pelléas zamotává, se odehrává v Roccově pojetí tak, že obě hlavní postavy stojí na prknech jeviště vedle sebe. Text opery pak působí směšně. Takových směšných detailů je v inscenaci spousta. Dění na scéně je v rozporu se zpívaným textem na mnohých místech, což jsou zajisté komické prvky, které zde vyčíslit není ani možné.

Režisér naprosto ignoruje významy symbolů, které by mu inscenaci usnadnily. Buď je nezná, nebo žádná fakta znát nechce. Naštěstí (pro diváky) se se svou ideou inscenovat univerzálně a abstraktně (text v programu a v časopise Národní divadlo) vrcholné symbolisticko-impresionistické dílo nijak netajil. Diváci byli v časopise včas varováni. Jen tak si lze vysvětlit poloprázdné hlediště. A ti, kteří Roccovo vyznání nečetli, odešli o přestávce. Je to škoda. Obrovská škoda zničit tak nádherný klenot operní literatury. Dílo, na něž se v prestižních operních domech stojí fronty a hlediště ve světě praská ve švech. Režisér dává na odiv svou nevzdělanost i v rozhovoru (součást programu): „Spousta motivů impresionistického hnutí vychází s nadsázkou řečeno ze socrealistických předloh a kontextů.“ Už tato věta sama o sobě by v normální společnosti měla smést každého z tak odpovědného místa, na kterém tento pán sedí. Není pak divu, že se režisér takovéhoto rozhledu pustí do tvorby nového uměleckého stylu: abstraktního symbolismu. Jediné, co je možno kladně hodnotit, je pečlivě připravený operní program.

A tak se ptáme: je taková hazardní inscenace v dnešní době vůbec přípustná? V době škrtů a zápasů našich několika operních domů o svou existenci? Kdo je zodpovědný za obsazení místa uměleckého šéfa opery ND člověkem, který začíná, který za sebou nemá nic? Respektive neměl nic. Teď už ovšem za sebou něco má. Inscenaci *Pelléa a Mélisandy*.

Vít Zavadil

Nesmlouvavý hlas polistopadové generace – konečně!

Prvotina třiadvacetiletého studenta FAMU Jaroslava Žváčka je přímo osvěžujícím zážitkem. Upřímným, svérázným a hlavně jadrným jazykem rozmotává propletenec stěžejních zápletek příběhu: tedy jak se vypravěč Tomáš Neratovský, mladý televizní scénárista, seznámil s katolíkem Jeremiášem a fyzioterapeutkou Bárou, a jak moc mu tyto dvě osoby vstoupily do života. Kniha se čte lehce, ale lehká témata si rozhodně nevybírá.

Hlavní nitě vyprávění o vztahu Tomáše s Jeremiášem a s Bárou se dělí na jemnější a čím dál menší vlákna, ale jakmile autor celý chomáč vztahů, příběhů a pocitů prožene pomyslným kolovrátkem, čtenáři ve výsledku zůstane úhledná příze, z níž je znát pečlivá práce. Autorovi nelze upřít smysl pro detail, vtip, ironii a nadsázku, jež sahá až k samé hranici absurdity, ovšem tam, kde je absurdita ještě uvěřitelná. I nejneuvěřitelnější příběhy autor dokáže obhájit – Tomáš Neratovský je totiž, zvláště zkraje vyprávění, tak trochu smolař, který mírně řečeno pokazí, co se dá, a pak se z „pekla“, do kterého spadne, snaží vyhrabat. A kdyby smolařství náhodou nebylo dostatečnou oporou pro věrohodnost situací, vždy je tu ještě skutečnost, že vypravěč je, jak sám hned na začátku varuje čtenáře, „mišuge“.

Rozumně vyargumentované jednání postav a jejich důmyslně propracovaná psychologie tak tvoří pevné základy příběhu, který se ani ve vyhrocených zápletkách nezačne sypat. Sympatická je zejména otevřenost, s níž se autor naplno pouští do témat, která sužují Českou republiku, ale nic moc se s nimi neděje, jako jsou třeba otřesné pracovní a životní podmínky nelegálních imigrantů, mafiánské manýry a laxní přístup úřadů cokoli řešit, kvalitní kultura zápasící s velkovýrobou „kulturního“ konzumního zboží a tak dále.

Autor se také dokázal odvážně postavit rozličným společenským tabu: vypravěč tak sugestivně líčí nástup a rozvoj své duševní poruchy, zacházení s psychiatrickými pacienty ve 21. století, firmy fungující prostřednictvím „letadlového“ systému, výuku sexuální výchovy mentálně postižených či přirozené fyzické potřeby tělesně postižených. Bez okolků také líčí problémy mezi rodiči a jejich dospívajícími dětmi, vlastní vztah k otci, zničující alkoholismus, ženskou neplodnost či výchovu lehce autistického chlapce.

Stejně upřímně a kriticky ale vypravěč přistupuje i sám k sobě – čtenářům přiznává vlastní chyby a slabiny, upozorňuje na ně a stydí se za ně. Postupem příběhu lze tedy vysledovat vypravěčovo „zrání“ z rozjuchaného nezávislého bohéma v zodpovědného a v rutině ukotveného partnera a otce. Bohém, který se všemožně snažil uniknout průměrnosti, nakonec nalézá vnitřní klid a svůj únik z pekla v docela obyčejném rodinném životě zatíženém hypotékou, běžnými starostmi a zodpovědnostmi.

Možná jen je těch náročných témat na tři sta stran až moc. Rozhodně je skvělé, že se jich autor chopil, ale celkově jich dal dohromady tolik, že některá z nich bohužel zbytečně vyčpí. Čtenář do nich v podstatě jen nakoukne a ostatní si může jen domyslet, ale nakonec proč ne. Celkově je kniha sdělná, kromě mikrosvětů navrstvených osobních neštěstí nabízí i kritický pohled na společnost jako takovou, ale prioritní pro něj zůstává člověk. Ať už se totiž kdokoli snaží změnit společnost, musí začít především u sebe a být předem připraven i na neúspěch. Lístek na cestu z pekla potěší minimálně čtenáře, kteří si o současné společnosti myslí své, ale vždy se to nějak zdráhali říci na plná ústa. Jaroslav Žváček to za ně bez okolků řekne.

Denisa Škodová

Jaroslav Žváček: Lístek na cestu z pekla.
Paseka, Praha 2012.

Krása. Krása.

Před více jak tisíci lety, na přelomu prvního tisíciletí křesťanského letopočtu a v době, která tomu krátce předcházela, došlo k výrazným změnám duchovního klimatu západní a části střední Evropy. V závěru 9. století se karolinská říše ocitla v krizi, která počátkem 10. století skončila jejím rozpadem. Z trosek rozpadlé říše povstala Svatá říše římská, na jejímž počátku stojí saský šlechtic a později saský král Jindřich I. Ptáčník, jehož syn Ota I. Veliký byl roku 962 korunován v Římě za císaře. Od této doby, nazývané „otonská“ podle tří po sobě jdoucích císařů, se narozdíl od doby předchozí moc nedělí mezi královské potomky, ale přechází pouze na prvorozeného syna. Za Otonů se stále více zdůrazňovalo, že král je „zástupcem“ Páně, podobně jako v Byzanci, kde představa o Kristově blízkosti císaři se vyvíjela už od pozdní antiky. Dochází ke stále užšímu propojení královské a církevní moci, biskupové se stávají prvními velmoži říše, biskupská sídla a kláštery duchovními centry, ve kterých vzniká celá řada skvostných, bohatě iluminovaných rukopisů, sloužících k prezentaci vzniklého císařství, majících nově vyjádřit postavení panovníka nejen jako vládce vybraného Bohem, ale i jako obraz Krista na zemi, protože pomazáním a korunovací získal podíl na Kristově království.

Tuto dobu nádherně a neokázale představuje právě probíhající výstava v Mnichově, prostě a výstižně nazvaná *Krása na pergamenu*. Prezentováno je tu okolo sta rukopisů z let 780 až 1180, některé z nich poprvé. Třináct rukopisů pochází z doby karolinské. Jsou méně zdobné, důraz je často kladen na obrysovou linku, důležité je rozložení celé komposice, v níž detail nehraje velkou roli. Elegantní, jednoduché linky, neprokreslené postavy, místy ohraničená pole, ve kterých se odehrává příběh. V jednom z rukopisů jednotlivě rozkreslené měsíce roku s jejich stručnou, malbou vyjádřenou charakteristikou. Plošná kresba bez perspektivy, přesto velmi živá a radostná, zářivé barvy. V mohučských evangeliářích z konce 9. století namalované postavy evangelistů se svěžími mladistvými tvářemi, ze kterých dýchá pokora a ničím nerušený klid, ornamentální vícebarevné iniciály, které se střídají s oválnými nebarevnými a lehce zdobenými, jakoby zcela samozřejmě jistou rukou iluminátora, či písaře vykrouženými. Psané texty, kde se střídá majuskule s minuskulí, červeně psané pasáže s černými, kde jedno stejné písmeno se neliší od druhého a mezera mezi nimi zachovává stejný odstup. Kde text plyne zcela přirozeně jako poklidná hladina majestátního veletoku v nížině.

Druhá skupina vystavených rukopisů zahrnuje dobu počátku rozkvětu otonské knižní malby a další nejkrásnější rukopisy z její vrcholné fáze, z doby panování císařů Otty III. a Jindřicha II. Na malbách v rukopisech můžeme velmi dobře sledovat změnu v chápání postavy panovníka a také měnící se postavení knihy. Kniha se stává důležitým nástrojem k prezentaci a prosazení Svaté říše římské. Vyzlacené plochy, purpur a drahocenné barvy, ze kterých vyniká nebeská modř a zelená nezdolného života, které zvýrazňují monumentálně působící hlavní postavy a jejich gesta, která působivě vyplňují prostor něčím, co pro nás už zůstává neuchopitelným či neviditelným.

Jako bych přilétl z jiného světa, tak jsem si připadal před galerií na ulici. Žádný klid a zastavení, žádná koncentrace na práci, žádné působivé obrazy a žádná působivá gesta. Jen spěch a předvánoční hon za hromadou zbytečností. Spousty mobilních telefonů, které už pozítří budou reliktem minulosti, zatímco kniha se stane synonymem zbytečnosti. Co naplat, vždyť i můj rukopis vypadá jako seismografický záznam zemětřesení.

Jan Placák

Pracht auf Pergamen. Schätze der Buchmalerei von 780 bis 1180
Kunsthalle der Hypo-Kulturstiftung München
Theatinerstrasse 8
(od 19. října 2012 do 13. ledna 2013)

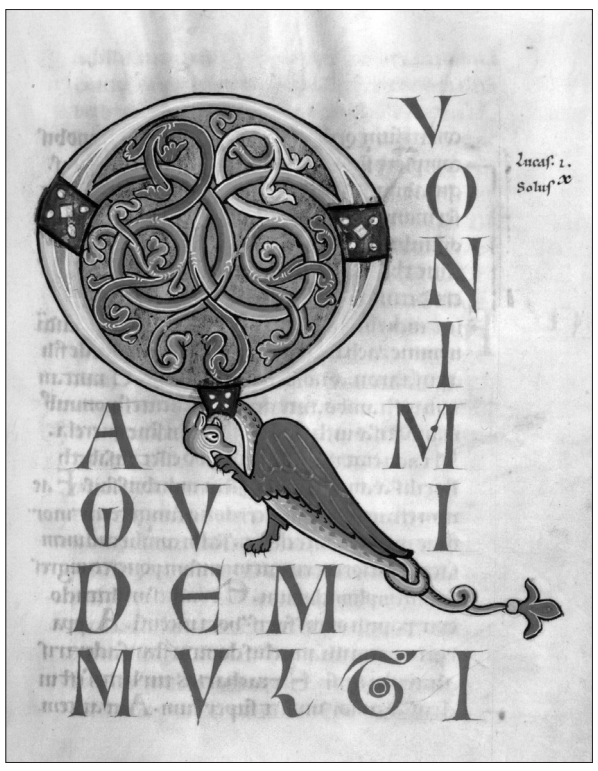

Ottobeurener Evangeliar, Ottobeuren, okolo 1165

dokončení ze strany 6

či nevysvětlitelně. Muselo to pro ně být totálně absurdní – vyslýchat P. Toufara o pohybu křížku, který sám neviděl, bez konkrétních důkazů. A navíc - prezident, ministři a církevní šestka na Státní bezpečnost tlačili, protože 24. - 26. února 1950 se konalo důležité zasedání Ústředního výboru KSČ a Klement Gottwald tam hodlal vystoupit s nějakým důkazem, chtěl mít k Číhošti něco konkrétního, především „oficiální“ přiznání faráře. V téhle chvíli, tedy po třech týdnech výslechů, přistoupila StB k novému brutálnímu násilí a Josefa Toufara začalo tlouct, přesněji umlacovat, pět až šest mladých, vyspaných a najedených ramenatých sadistů z instruktážní skupiny.

Co po něm přesně chtěli? Aby přiznal, že ten křížek rozkýval?

Ano, měl přiznat, že tahal za provázky a rozhýbal kříž, což KSČ chtěla využít v propagandě: podívejte se, takoví jsou faráři, něco kážou a něco jiného žijí, podvádějí prostý venkovský lid. A za vším stojí Vatikán a Wall Street. To soudruhům vadilo nebetyčně – katolická církev, která má své „ústředí a diverzní centrálu“, jak sami říkali, daleko za hranicemi. Především šlo o diskreditaci církve a vyštvání vatikánského zástupce z republiky. Komunisté se pokoušeli vrazit klín mezi církev a sedláky, rozbít tu venkovskou pospolitost, která za protektorátu odolávala nacistům a teď bolševikům. Estébáci chtěli představit Toufara široké veřejnosti jako neobyčejného lumpa, kejklíře a šaška, připravit s ním proces nejdříve přímo v Číhošti a v návaznosti pak zorganizovat velký monstrproces v Praze, nejen s ním, ale i s dalšími představiteli klášterů a řádů, z Vysočiny se želivským opatem Vítem Tajovským, s Augustinem Machalkou z Nové Říše a dalšími. K těm hanebným procesům pak skutečně došlo, ale podle nových plánů, po Toufarově smrti musela StB změnit taktiku a na místo umláceného otce Toufara „dosadila“ opata Tajovského. V želivském klášteře tehdy fingovaně estébáci podstrčili kulomety a střelivo – do zpovědnic, pod klekátka – a tím chtěli ukázat, jaká podlá reakce se za zdmi klášterů skrývá. I to následně vyvolalo onu pověstnou Akci K – přepadení a zabrání klášterů.

Příslušníci StB tedy Josefa Toufara nezavraždili záměrně? Je to tak, že si počínali tak sadisticky, až násilí přehnali a udělali chybu?

Josef Toufar dlouho odolával. Zoufale řval, ať ho nechají, že nic neudělal, modlil se, když ležel na vymrzlém betonu v moči a špíně, bez spánku a jídla. Musel trpět neskutečnými bolestmi. Těch několik pohůnků jej mlátilo nahého, měl přitom zavázané oči a byl drasticky přikurtován, nemohl se nijak bránit. Estébáci, kteří ho zavraždili, se samozřejmě v očích soudruhů dopustili velké chyby, protože najednou scházel „hlavní viník“ pro připravovaný monstrproces, zpracovaný a připravený farář, který by předstoupil před veřejnost a řekl: Já jsem ten podvodník! Já jsem tahal za drátky! Bůh neexistuje, neboť ho nahradila moje ruka! A tak je to – taháme vás za nos, církev je vymyšlená organizace, která káže bludy a mámí z lidí peníze! Vyšetřovatelé to taky shora schytávali. Když P. Toufar umíral, pokoušeli se ho snad ještě zachránit a byl operován v luxusním Státním sanatoriu v pražské Legerově ulici. Velitel estébácké skupiny Mácha tehdy rozrušeně chodil po nemocniční chodbě, byl nervózní a skuhral, že jestli Toufar umře, bude mít průser. Samozřejmě, že je vůbec nezajímalo, že zavraždili člověka. Jenom se obávali maléru, že když jim umře hlavní aktér procesu, budou mít problém třeba s kariérním postupem. Když Josef Toufar dodýchal, začali vymýšlet, jak to udělat, aby po Toufarovi zahladili stopy a nemuseli přiznat jeho smrt. Jeden z fízlů navrhoval, že by se mohla dát do novin zpráva, že Toufar utekl při eskortě do Jihlavy a zmizel v západním Německu, kde organizuje boj proti domovu. Následně, jak už jsem říkal, rozjeli proces, navazující na Číhošť, ale bez hlavního protagonisty. Ten v něm figuroval virtuálně - byl očerňován, ale nemohl se bránit, neboť už byl zahrabán v rohu ďáblického hřbitova.

Josef Toufar zemřel 25. února 1950. O předchozí noci, z 23. na 24. února, ho estébáci ztýraného odvezli do Číhoště, kde měl ukazovat, jak tahal za lanka a zvláštním mechanismem, který ovšem připravila StB během vyšetřování, rozkýval křížek. Podle různých výpovědí Toufar nedokázal sám chodit, museli ho podpírat. Přivezli ho tam kvůli natáčení propagandistického filmu?

To je pro mne hrůzný obraz – umírajícího Josefa Toufara vezou z Valdic zasněženou Vysočinou na obludné divadlo – aby estébáckému filmaři Černému a dalším soudruhům ukázal, jak onoho 11. prosince kázal. Josef Toufar měl tak oteklé nohy, že mu na ně nemohli nazout jeho boty, a tak mu narvali bačkory bacharе Táborského, který měl v Jičíně největší číslo boty. A stejně je ještě na nártu museli rozříznout. Dobitého kněze museli do kostela dotáhnout dva estébáci, neboť skoro nemohl chodit a chroptěl, tam ho chudáka oblékli do bílé alby, sám už nemohl ani roztáhnout ruce, a vyvlekli na kazatelnu. Těch několik vteřin záběru, jak Toufar ukazuje kněžské gesto, pak vestřihli do propagandistického filmu Běda tomu, skrze něhož pohoršení přichází. Na těch záběrech jsou v Toufarově tváři znatelné podlitiny, boule, jeho pohled připomíná štvané zvíře, oči jako kdyby měl zalité sklem, břicho má výrazně nateklé, odulé a ruce zkřečovatělé, ztuhlé, znehybnělé podlitinami, jako kdyby byly z drátů. Je jedním z falešných mýtů kolem Číhoště, že ve filmu kněze „hraje“ prokurátor Čížek. Nikoli, je tam použit několikavteřinový estébácký záběr na Josefa Toufara a ruce, které ve filmu tahají za drátky, nepatří Toufarovi, ale někdejšímu faráři Církve čs. husitské a v té době příslušníku StB Vladimírů Průšovi. Necelé dva dny po natáčení Josef Toufar zemřel. Je to zvláštní – sami estébáci nám zanechali důkaz proti sobě, předsmrtný záběr na umučeného kněze. Pár dní po Toufarově smrti se konala tisková konference na ministerstvu Národní bezpečnosti, kde soudruh Nosek ukazoval dřevěný podvodný mechanismus s originálním křížkem. Bylo tam přítomno asi 25 novinářů, mezi jinými i Arnošt Lustig, tehdy redaktor Československého rozhlasu. Jejich práci pak známe ze stránek novin: Nenecháme si republiku rozvracet tzv. zázraky!

Jak se dnes díváš na číhošťský úkaz? Co to bylo?

Nejdřív musím říci, že jsem knihu nepsal proto, abych za každou cenu objasnil či vysvětlil pohyb číhošťského kříže, co bylo jeho příčinou. Palčivě mě zajímalo, kdo byl Josef Toufar. A jistou odpověď dává to, jaký to byl kněz a člověk a proč zrovna on byl „navštíven“ křížkem i křížem. Už jsem to naznačil – a píšu o tom v doslovu ke knize. Dlouhá léta jsem se domníval, že šlo o jasně inscenovanou provokaci StB. Dnes, po prostudování většiny archivních materiálů a po srovnání všech výpovědí estébáků, namočených do případu, rozhovorech se svědky pohybu kříže, nově nalezenou korespondencí P. Toufara a seznámení se detailně s jeho kněžským životem, se odvažuju tvrdit, že šlo o nevysvětlitelný, podivuhodný jev, který čeká na nějakou hlubší teologickou interpretaci (o tu básnickou ba prorockou se již zasloužil vězněný Jan Zahradníček). Pohyb, naklonění a zkroucení číhošťského kříže nevyvolala lidská síla. Zůstane to zvláštním tajemstvím Vysočiny a jedním z paradoxních obrazů 50. let 20. století. Pater Josef Toufar o tom pohybu kříže řekl: „Bůh ukázal, že je skutečně, že je mezi námi, že kněz musí si být vědom svého posvátného úřadu, že právě při slovech ´zde je ve svatostánku´ dal vychýlením svatého kříže souhlas, že je to pravda.“

Adam Drda

Knihy nakladatelství ARGO

Milíčova 13, 130 00 Praha 3, tel.: 222 781 601, fax: 222 780 184, argo@argo.cz, www.argo.cz
Najděte nás na Facebooku: www.facebook.com/argo.cz
distribuce KOSMAS, V Zahradě 887, 252 62 Horoměřice, tel. 226 519 387, e-mail: kosmas@kosmas.cz

ORHAN PAMUK
Muzeum Nevinnosti

Přeložil Petr Kučera, 498 Kč

Na jaře 1975 se Kemal, třicetiletý syn bohaté istanbulské rodiny, chystá zasnoubit se Sibel a žít bezstarostným životem. Těsně před zásnubami však potká mladičkou Füsun, svou vzdálenou příbuznou, a ta se stane jeho osudovou láskou. Přesto se zasnoubí se Sibel. Svou tragickou chybu si uvědomí příliš pozdě: zhrzelá Füsun ho opouští a Kemalovi se hroutí svět. Aby přežil, tvoří si soukromé „muzeum nevinnosti", jež léta posedle plní stovkami předmětů dokumentujících jeho vztah s Füsun – exponáty prodchnutými zrovna tak tíživými vzpomínkami na ztracenou lásku jako nekonečnou melancholií Istanbulu.

KEIGO HIGAŠINO
Oddanost podezřelého X

Přeložil Martin Tirala, 298 Kč

Román Oddanost podezřelého X prozaika Keiga Higašina vypráví příběh Jasuko, která v sebeobraně zavraždila svého bývalého manžela. Všechny stopy se jí snaží pomoci zahladit soused Tecuja Išigami, geniální matematik, jenž je do ní bezmezně zamilován. K vyšetřování zločinu je však přizván profesor Manabu Jukawa, Išigamiho přítel ze studií. Jukawa, známý též pod přezdívkou Galileo, postupně odkrývá pravdu, a to navzdory přerušenému vyšetřování ze strany policie. Román získal několik japonských literárních cen včetně prestižní Naokiho ceny pro spisovatele populární literatury.

MADELEINE ALBRIGHTOVÁ
Pražská zima

Přeložil Tomáš Vrba, 448 Kč

Knihu vzpomínek Madeleine Albrightové nejlépe přiblížil nedlouho před svým úmrtím autorčin blízký přítel Václav Havel: „Madeleine Albrightová napsala strhující příběh plný dobrodružství a vášně, tragédie a odvahy na pozadí okupovaného Československa během druhé světové války a následujících tří let, vedoucích k Únoru 1948. Ve své knize nabízí svěží a neotřelý pohled na události, jež formovaly její život a pozdější kariéru, a dovádí nás k hlubokému zamyšlení o mravních dilematech, které se projevovaly i v našich životech."

Vychází ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla.

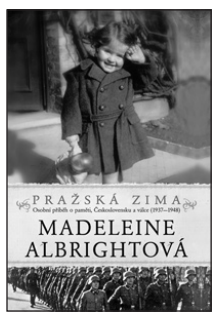

REGINA O'MELVENYOVÁ
Kniha šílenství a léčby

Přeložila Radka Knotková, 298 Kč

Strhující historický román z renesančních Benátek představuje neobvyklou hrdinku: mladou lékařku Gabriellu Mondini, jež svou profesi vykonává za podpory svého otce-lékaře a k nelibosti svých mužských kolegů. Pak ale její otec na jedné ze svých cest záhadně zmizí a Gabriella se jej vydá hledat. Na své dobrodružné pouti prochází soudobou Evropou a Středomořím, od Itálie přes Německo či Skotsko až po Maroko; jako vodítka jí slouží jen záhadné dopisy, které jí její otec občas posílá

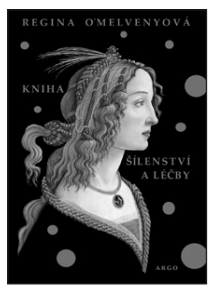

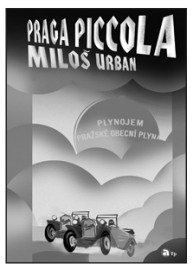

MILOŠ URBAN
Praga Piccola, 348 Kč

Praga Piccola uvádí čtenáře do prostředí jedné libeňské automobilové továrny na sklonku Rakouska-Uherska a pak ve dvacátých a třicátých letech první republiky. Dostáváme se do rodiny Rudolfa Neumana, poznáváme jeho ženu a dva syny, z nichž starší Rudi oplývá nadáním na všechno a může si vybrat, kým chce být, ale očekává se, že bude nástupcem svého otce, i když jeho to táhne do světa, zatímco na mladšího Bertolda zbylo talentu málo, ale o to víc chce zůstat v továrně, u výroby automobilů.

GRACE McCLEENOVÁ
Skvostná země

Přeložila Kateřina Novotná, 298 Kč

Skvostná země je miniaturní svět, takový, jaký si vysnila desetiletá Judith McPhersonová. Holčička si z kelímků od jogurtu, provázků a věcí nalezených na ulici vytváří svůj vlastní soukromý svět, kam nemůže zlo a smůla. Toho si užije dost venku, v tom skutečném světě -- maminka jí zemřela, otec je oddaným stoupencem náboženské sekty a malou Judith kvůli tomu šikanují ve škole. Dětské prožívání nelítostnosti světa je zcela autentické, neboť autorka sama před lety prošla stejným martyriem na velšském venkově.

DAVID NICHOLLS
Otázka za deset

Přeložil David Petrů, 298 Kč

Vtipné retro autora bestselleru Jeden den o tom, že láska i hory přenáší. Píše se polovina osmdesátých let a vysokoškolský student Brian Jackson se přihlásí do televizní vědomostní soutěže – je to koneckonců mladý muž s přehledem. Tam se však zakouká do své spolusoutěžící, nadějné filmové herečky Alice Harbinsonové, která však jeho milostné spády neopětuje. Brian si tedy umíní soutěž stůj co stůj vyhrát, protože, jak každý ví, muži vybavenému encyklopedickými znalostmi žádná žena neodolá.

Již vyšlo: Jeden den

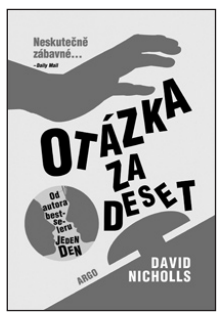

PETER HOEG
Děti chovatelů slonů

Přeložil Robert Novotný, 358 Kč

Čtrnáctiletý Peter Fino žije poklidný život se svými dvěma sourozenci a nekonformními rodiči - tatínek je kněz dánské státní církve a maminka neobyčejný technický talent a milovnice hudby. Jednoho dne však oba dospělí bez vysvětlení zmizí a jejich potomci se ocitnou v ústavu, kde je až nezvykle přísně střeží sociální pracovníci a policisté. Dětem se však podaří krkolomným manévrem uniknout a všechny tři se vydávají po stopách zmizelých rodičů. Peter Hoeg, autor bestselleru Cit slečny Smilly pro sníh, se vrací v plné síle a opět nechává vyniknout své charakteristické znaky - neotřelý jazyk, podněty k přemýšlení, osvěžující humor a strhující děj.

CORMAC McCARTHY
Suttree

Přeložila Alena Dvořáková, 398 Kč

McCarthyho opus magnum, román Suttree, je situován do tennesseeského Knoxvillu 50. let dvacátého století. Jeho hrdinou je Cornelius Suttree, mladík v Kristových letech, jenž sešel z pravé životní cesty jako kdysi Dante a nyní v černé komedii hledá sám sebe i vlastní spásu. Na živobytí si vydělává rybařením na řece Tennessee a protlouká se knoxvillským peklem plným odpadlíků, vyděděnců a zatracenců – bez spolehlivého průvodce, zato s mnoha svéráznými souputníky. Autobiografické dílo, na němž McCarthy pracoval více než dvě desetiletí, se vyznačuje mnohovrstevným vyprávěním, jazykovou invencí, myšlenkovou hloubkou a v neposlední řadě netypickým svébytným humorem. Suttree završuje rané tenneeseeské období autorovy tvorby a spolu s Krvavým poledníkem (1985) a Cestou (2006) představuje její naprostý vrchol.

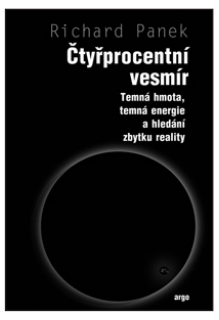

RICHARD PANEK
Čtyřprocentní vesmír

Přeložil Michal Bursa 388 Kč

Vědci se v poslední době snaží vysvětlit jeden mimořádně matoucí rys našeho vesmíru: jen čtyři procenta kosmu jsou tvořena hmotou, ze které se skládáme i my, naše knihy, každá planeta a hvězda. O zbytku nevíme vůbec nic. Richard Panek ve své knize líčí, jak vlastně vědci k tomuto závěru došli. Poutavě, názorně a do detailů vypráví o snaze nalézt „temnou" hmotu i ještě podivnější substanci zvanou temná energie.

FRANTIŠEK ŠMAHEL
Diví lidé, 598 Kč

Kniha předního světového odborníka na středověk je věnována imaginaci středověkých lidí ve vztahu k fiktivním postavám divých lidí, kteří v pozdním středověku reprezentovali ideál čisté, nezkažené společnosti. Výchozím pramenem autorova zkoumání jsou rukopisy Václava IV., v níž se diví lidé vyskytují ve střední Evropě v nejhojnější a nejbarvitější podobě. Na pražské prostřední vázané motivy přitom nazírá ve velmi širokém, celoevropském srovnávacím spektru a na jejich základě dochází k originálním zjištěním ohledně imaginace pozdně středověkého světa.

JEAN-MICHEL GUENASSIA
Klub nenapravitelných optimistů

Přeložila Helena Beguivinová, 398 Kč

Píše se rok 1959 a dvanáctiletý Michel Marini prožívá první krizi v rodině. Rodiče se nemohou na ničem shodnout a bratr Franck přes jejich odpor narukuje do války v Alžírsku. Michelovým jediným útočištěm se stávají knihy a utajený šachový klub ve čtvrti Montparnasse, kde se scházejí uprchlíci z východního bloku a vyprávějí si jen stěží uvěřitelné osobní příběhy. Během několika let přichází Michel o přítelkyni i o iluze a předčasně dospívá, přesto se však stává právoplatným členem šachového klubu a jedním z nemnoha nenapravitelných optimistů. Bohatý, mnohovrstevnatý román dosáhl ve Francii prodeje přes 180 tisíc kusů, obdržel nadšené kritiky i několik literárních cen – např. Prix Goncourt des Lycéens 2010.

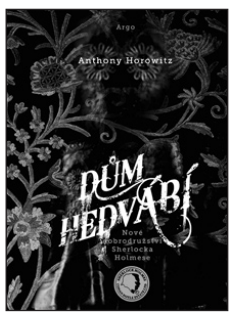

ANTHONY HOROWITZ
Dům hedvábí

Přeložila Barbora Rozkošná, 298 Kč

Anthony Horowitz je renomovaný autor předloh k detektivním seriálům (Vraždy v Midsomeru, Foylova válka a Hercule Poirot) a příběhů pro děti i dospělé z oblasti hororu a fantasy. Ve svém novém románu kongeniálně navazuje na dnes již klasické dílo Arthura Conana Doyla líčící dobrodružství brilantního detektiva Sherlocka Holmese. Anthony Horowitz jako první po mnoha letech získal oficiální svolení od dědiců práv na dílo A. C. Doyla, aby v Domu hedvábí nezapomenutelnou postavu legendárního detektiva opět oživil.

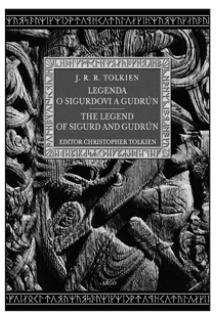

J. R. R. TOLKIEN
Legenda o Sigurdovi a Gudrůn

Přeložil Jan Kozák, 398 Kč

Autor Pána prstenů se vždy zajímal o severskou mytologii. Příběh o Sigurdovi a Gudrún je součástí Ságy o Völsunzích, ale hlavní hrdina se objevuje i v Eddě. Tolkien spojil zlomky příběhu v ucelenou linii a zpracoval ji za využití obtížného eddického verše, při zachování lasického rozměru i typických aliterací. Text vydal z otcovy pozůstalosti jeho syn Christopher a doprovodil ho obšírným komentářem.

Bilingvní česko-anglické vydání.